

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Ե Ր Ե Ք Ե Ր Գ Ե Ր

ԼԱՍԵՐԻ ՆԱԽԱՐ □ □ □
ԱԲՇԱՐԸ ԵՐԿՐԻ ԵՒ ԱԲՇԱՐԸ ԵՐԿՐԻ

5

891.99
9-39

02 JUN 2008

ԿՈՍՄԱՆ ՉԵՐԵԱՆ

18 NOV 2011

Ե Ր Ե Ք Ե Ր Գ Ե Ր

ԼԱՍԵՆՈՒ ՆԱԽԵՐ □ □ □
ԱԻՇԱՐԸ ԵՐԱՐԻ ԵՒ ԱԻՇԱՐԸ ԵՐԱՐԻ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԴՊԱՐԱՆ
ԱՐԵՆՆԱԸ — ՌՅՁ



1736-2008

Այս «Երեմի Երգերի» առաջին մասերը՝ Սիրվարդը՝ գրուած են համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին, իսկ միւս մասերը անմիջապէս յետոյ՝ արիւնի եւ ողբերգութեան օրերին: Երկի հիմնական ճակատագրական մեղեդին՝ ներքին բովանդակութիւնը ընդլայնելով՝ այլեւս կոչուած էր ընդգրկելու նոր հոգեկան սահմաններ, որոնց արարողական բնայթը բնականաբար տարբեր պիտի լինէր եթէ գրէի այսօր:

Հայերէն բնագիրը, այդքան տարիներից յետոյ, լոյս է տեսնում շնորհիւ ազնիւ հայ մի արուեստագէտի եղբայրական աջակցութեան, ու լոյս է տեսնում տեղ տեղ սրբագրուած, սակայն որոշ շրջանի եւ անհատական փնտռումների անմիջական քափը, լեզուն, ձեւը պահպանուած:

1931:

Կ. Զարեան:

ԱՐԱՐԴ

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՉՈՐԱ ՄԱՍՈՎ
ԸՍԴ ԵՂՁԱԿՆԵՐԻ ԹԵԻԱԼԱՆՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՍԴՈՒԱԾ ՄԱՆՈՒԿ Է,
ՈՐՈՎՅԱՐԵՒ ՆՐԱՆՔ ՈՐ
ՍԻՐՈՒՄ ԸՆ ՊԱՐԶ ԸՆ ԻՆԶ-
ՊԷԱ ՄՐԱԽԱՆԵՐԸ ԵՒ ԴԻԻ-
ՐԱՆՔԻՆՄ՝ ԻՆԶՊԷԱ ՄՐԱ-
ԽԱՆԵՐԸ:

Մարդագետին, մ'ի լճակ, հատ ծա-
ղիկներ:

Հեռու-մ' անտառ-ը մ'եճ է եւ խիտ:
Մօտը, անտառ-ապանի լողորկ տնակը՝
բաղնիկներով ծածկուած, վարդենունե-
րով շրջապատուած:

Լրացալին սրբելոն ու անդորո
ցը անկոտորէն եւ թռչունիկներ
հարբած վաղքը թռչել թռչել:

Մանկաժողով Գարուն է: Չմրուտ
ու սուտակ ցանող, սէր առնող ու
սէր շոտող, տայտու ու վառ գոյնե-
րով մ'ի բաւարարող Գարուն է:

Հեռու-մ' անտառ-ը խորհրդաւոր
է եւ մ'ուր:

ՄԱՆՆԵՐԳՈՂ

... Ծնունդների տեղահար եղանակին, Աստուած
իրերի սիրտը խորհրդների բոլորով է լեցնում, հոգը զար-
դարում, օդը բուրվառում եւ արեւի քեւերով օրհնում եր-
կիրը անծայր:

Պայծառ, խոնարհ ժամն է անմեղութեան: Լուսէ
դէմքը յաւիտեանութեան նայում է մեզ՝ ծնունդների տեղա-
հար եղանակին:

Ալէլուիա, ալէլուիա:

ՆՈՎԵՐԻ ՁԵՅՈՒՆ

Անցեալ գիշեր
ստոյտ եկանք աստղերի շուրջ
եւ փաղեցինք ոսկէ լոյսեր, անցեալ գիշեր:
Հիմա, ահա —
տրտումներ եմ համբուրում եմք,
շոյում, օծում
ոսկեգագաթ մեր փայլերը,
լուսանաճանց ծաղիկները:

ՀՈՒՐԵՐԻ ՁԵՅՈՒՆ

Երկինքները մեր շողշողուն կայլակների
եւ արծաթէ հայլիների
մէջն են քառում:
Ու ծառերի նիւղերը լայն
սիրոյ ձեռքեր երկարելով,
մեծ լեռների գագաթներից
փշած բերած
մեր լուսաւոր կարկանդներում՝
յոյս են փնտռում:

ԺԱՂԻՎՆԵՐԻ ՁԵՅՈՒՆ

Մենք սրբատենչ միաբաններ,
խնկարկուններ՝
բոյր ենք տալիս դաշտին, ձորին
եւ գիշերանց ուրուներին:
Բոյրե՛ր, բոյրե՛ր...

ԲՈՂՈՐ ՁԵՅՈՒՆ

Գարո՛ւն, գարո՛ւն...

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

... Եւ դալար մարգագետնի վրայ Նա սփռում է իր
մեծ աչքերը եւ լուսարձակ իր ձեռքերով ամեն բան շոյում է
շատ սիրով, որպէս զի ծնունդները ծաղկին մեծ ուրախու-
թեան մէջ, բացուի ոսկէ արգանդը հողերի եւ պատարագը
լինի անվերջ:

Ալէ՛լուիա, ալէ՛լուիա:

ՆԵՌԵՌԵՄ, ՍՐԵՆԳԻ ՄԻ ՆՈՒՄԳ Է ԼՈՒՈՒՄ:

ԺԱՂԻՎՆԵՐԻ ՁԵՅՈՒՆ

Ինչքան պայծա՛ր է օրը:

ՀՈՒՐԵՐԻ ՁԵՅՈՒՆ

Արեւի աղամանդները՝
մեր սիրահարները:

ՆՈՎԵՐԻ ՁԵՅՈՒՆ

Սրինգների ձայնը հնչուն
բաժակներում ծաղիկների —
մե՛ղր են եռուն
եւ սրտերում բոցկլտացող
մեղունների —
ջե՛րմ են սիրոյ:

ԲՈՒՐ ՋԵՅՆԵՐԸ

Ի՞նչ օր, ի՞նչ օր...

ՄԵՆՆԵՐԿՈՂ

Զեփիւռի հետ վարդենու մէջ վագող բոցը եւ
արիւնը դաշտում հսկող հարսնուկի —

ահա՛ լոյսը գարնան տուած երազների:

Հոգիների մեղմակրակ նրագները, խօլ ցանկու-
քեանց բռնկած քեւը. տեսիլների շողշող սուրբ աստղերի
դէմ կարկառած —

ահա՛ յոյսը գարնան բերած պատրանքների:

ԺԼՂԻՎՆԵՐԻ ՋԵՅՆԸ

Մեր փերքերից

բոց է սահում:

Բզեզների շրթունքներից

աստղ է կաթում:

ՋՈՒՐՆԵՐԻ ՋԵՅՆԸ

Սիրահարներ, սիրահարներ,

եկե՛ք տեսե՛ք —

ամեն կռիակ ունի գլխին մի աղամանդ.

ամեն հոսանք ունի ծոցին

արեւափանդ

մի բանդ:

ՄԵՆՆԵՐԿՈՂ

Այո՛, նշմարտապէս այդպէս է. ձայներ ջերմագին,
ձայներ լուսատու, ձայներ կեանքի —

Այո՛, նշմարտապէս այդպէս է:

ՆՐԻՄԱՆԵՐԿԸ

Զմեռը՝ ինչքան տխուր յիշատակ՝ յաւիտ անցաւ
իբր երազ դժնդակ:

Արեւի մեծ շրջանին, բնութիւնը արքնացաւ
հմայիչ եւ դողդոջուն, —

բազմաթե՛ւ քոչուն:

Զմեռը՝ տխուր յիշատակ՝ յաւիտ անցաւ:

Լուսէ մի նաւ

բացեց ծփող մի սուագաստ

եւ եւ եղայ խելակորոյս մի նաւաստի:

Եւ ո՞ւր գացի եւ ո՞ւր հասայ...

Ահաւասիկ, անտառի մէջ կտրտեցի մի ոստ շիտակ
եւ փորեցի աստղեր կարմիր: Սրտիս հրավառ
բաբախումը,

քաֆնաքաֆուր կածաններով՝

մագլցում է արիւնիս հետ

լեռը անյայտ իմ երգերի:

Բլուրներ, ծառեր եւ ծաղիկներ —

հողերի վրայ փայլող աստղեր,

հորիզոններ՝ սրբափառող՝
եկե՛ք, եկե՛ք, երաժշտեցե՛ք հոգուս խորքում
եւ աչքերիս հրաբորբոք մեմաստանում:

Ա. ԹՈՂՈՒՆ ԵՐԳՈՒՄ Է:

Երբ վերջին անգամ սահուն ֆայերով
նա անցաւ պայծառ, տխուր աչքերով՝
դալար խոտերը շոյելով յուշիկ —
Ո՛ր կողմը գնաց, ո՛ր մամբան բռնեց:
Տեսիլքի նման աչքերս այրեց:

Բարակ քեւերով, նագով — երագով —
ֆողարկուած, անյայտ, բայց ա՛յնքան ինձ մօտ —
հովի պէս քեքեւ նա սահեց գնաց:
Ո՞ր ձայնը կախարդ սիրտը շղթայեց:

Հրապարը նրա խոր վերքերս պեղեց:

Ա՛հ, ինչո՛ւ հիմա խոհերս մոլար
Սուրում են տխուր եւ անմխիթար
կանանց դաշտերում, ինչպէս տենդի նետ,
ոսկէ տեսիլքիս անյայտ կոյսի հետ:

Նրա ստուերը ներմակ աչքերս այրեց:

ԲՈԼՈՐ ՉԱՅՆԱՐԸ

Լուսաթե՛ւ արեւ,
երկնային պարգեւ —
ողջո՛յն քեզ արեւ:
Գարո՛ւն, գարո՛ւն:

Ա. ԺԵՐՈՒԿ ԵՒ ՄԻ ՊԱՄԱՆՈՒ:

ԺԵՐՈՒԿԸ

Թէպէտ ոտքերս քոյլ են եւ տկար, ա՛յն կողմն եմ
ուզում գնալ եւ նորից. բլրան է՛ն տակը ուր խնձորենին ծաղ-
կել է սպիտակ: Ձահել ժամանակ այնտեղ խաղ արի եւ երա-
գեցի՝ երբ կեանքը համայն քոււմ էր անվերջ մի երագ ոսկէ:

ՊԱՄԱՆԻՆ

Բլրան մօտ, հայրիկ, ծաղիկները տեսնես...
Ձամբուռ, մարեմխոտ, պէս պէս գոյներով, պէս պէս բու-
րումով: Կարծես ամբողջ օր բերանը բացած արեւ են խմում,
ինչպէս մի վտիտ լուսէ աղբիւրից:

ԺԵՐՈՒՆԻՆ

Շատ նիշտ եւ ասում... Տա՛ր ինձ, տղայ ջան,
տար ինձ որ տեսնեմ ամէն բան նորից: Ինչպէ՛ս կարող է,
այս պայծառ օդին, այս պլպլացող շողշող արեւին, մարդս
դիմանայ: Այս օրը դեռ կայ՝ ո՞վ գիտի վաղը ողջ եմ քէ մե-
ռած: Մեռնելից առաջ ուզում եմ գարնան անաբատ գինուց
մի քաւ էլ խմել: Այս օրը դեռ կա՛յ՝ ո՞վ գիտէ վաղը...

ՊԱՄԱՆԻՆ

Ողորմի՛ Աստուած... Ասում են ծերը քէ գարնան
ապրի, էլ ամբողջ տարին քեքեւ կը տանի:

ԺԵՐՈՒՆԻՆ

Այդպէս են ասում... Մարդը ի՛նչ է որ. ծլում է
հողի տուած պարգեւի բոցի հետ միասին եւ նրա հետն էլ քա-

ռամում, գնում: Դեռ մի լաւ նայիր, նայիր ու տես քէ ի՛նչ
խոր կեանքով եմ ապրում հողերը, լեռներ ու բլուրներ, դաշ-
տեր ու մարգեր: Ասես կենդանի մեծ մի արարած՝ դողում է,
սարսռում: Ասես սիրտ ունի, որ այնտեղ տակը քնդում է,
զարնում եւ երակներից մի սեւ արիւնի աղբիւրներ բշում:

ՄԻԱՑՈՒՄ Է:

Տարիք առած մարդ, օր չի պատահում, որ է՛ն աշ-
խարհից մի խաբար չ'ուզեմ: Բայց միշտը ասած, հողի
անդնդից երբեք չեմ վախում... հենց հակառակը՝ ուզում եմ
լինել նրա հետ մի մարմին. ծերացած սիրտս դնել սրտի բով
մեծ այդ լուրճեան եւ ապրել նոր կեանք, անվերջ, անսահ-
ման, կեանք ամբողջական... Դժուար է ասել...

ԼՇԽՈՒՑ:

Դէ՛, քեւս բռնիր, գնանք մի տեսնենք... Այնտեղ
ձորի մօտ տեսնում ես ծառը... Այն մեծ նոռնին ունի պատ-
մութիւն շատ տարօրինակ, շա՛տ տարօրինակ...

Եղել է չի եղել...

ՍԻՐԱՅՐԴ-

Տէ՛ր իմ, Տէ՛ր իմ...
մարգրիտները բլուրից ի վեր մագլցելով,
ներմակ հագած շապիկներով,
վազում եմ ո՛ւր...
Ձեռքս սիւ՛ւքն է բռնել ամուր - -
չեմ հասկանում ի՛նչ է ուզում,
ո՛ւր է կանչում:

Ծառերի վրայ ձիւն է եկել ծաղիկների
եւ աստղերը վայր են իջել ու դաշտերի
ծոցը ընկել՝
գայնագոյն ծաղիկ:

Ամէն կողմից ձայն է գալիս
բախում սրտիս:
Կարծես մէկը ինձ է կանչում —
կանչում է ինձ մէկը հեռում:

Տէ՛ր իմ, Տէ՛ր իմ, —
այս ի՛նչ կախարդ օդ է այստեղ.
ասես մէջս հուր եմ վառել՝ մեծ մի կանքեղ.
ասես ես էլ նշեմու պէս
մի վարդագոյն զգեստ եմ հագել —

նշեմու պէս, նշեմու պէս...

ԵՂՋԻՎՆԵՐ

— Երկինքը շինուած է ծաղիկներով լոյսերի...
— Հովը անցաւ ինձ համբուրեց: Ինձ համբուրեց
մի հով խելար:
— Ինչո՞ւ քոյրեր, բողբոջները ծառերի լոյսով
հիւսուած միւղերից՝ բայր են ընկում եւ մառապայք...
Ինչո՞ւ քոյրեր, քոչունների բոյներում՝ երկու
ափով, բիւրեղացած հովը երգ է ժողովում եւ հոգուս մէջ
տրտնջելով շառաչում:
— Ահա ձայներ, ահա ձայներ. — առուակների
միամիտ կարկաչ.



տոսախների շրշուն հառաչ —
աչֆերիս մէջ, կրծֆիս վրայ, մարմինիս մէջ
հեւք եմ քափում փողփողենեջ
ու երկնային երազներով ինձ շղթայում
եւ բանտարկում մի անորոշ լուսեղ բանդում:

— Այսօր այստեղ
օդը բիւրեղ
քա՛գ է տալիս բլուրներին...

— Թող տենդագին ձեռքերիս վրայ
եւ սրտիս մէջ բաբախում
արեւն իր բաժակների
աղամանդը շուտ պարպի
եւ շրթերս հրկիզի...

— Ապրիլը մարգը հագցրեց ֆոլահեղծերով, մա-
նիշակներով.

Ապրիլը օդը վառեց գոհարներով —
բայց մեզ, ֆոյրեր, այս ապրիլը ի՞նչ տուաւ...

— Յո՛յս տուաւ:

— Անհուն տենչով մեզ լեցրեց:

— Մեր շրթերին վա՛րդ տուաւ:

— Մեր սրտերին քեւ տուաւ:

— Ապրիլը մեր յոյսերից, տենչանքներից հիւսեց
մի պսակ:

Ամէն մի սիրտ եղաւ առուակ.

ամէն հոգի վառեց կախարդ —

կախարդ մի կրակ:

— Աղջիկներ՝ փորձեմք բախտը:

— Տեսնեմք քախտը քագաւորի...
— Հիւսնեմ պսակներ, դիզե՛մք անքիւ ծաղիկներ...
— Այո դիզեմք... բայց ո՞վ պիտի պսակեմք:
— Պա՛րը պիտի զարդարեմք:

ԵՐԿՈՒ ԿՆՋԻՎՈՐ

— Ա՛ն այս ծաղիկը. նա քող ֆեզ ասի իմ ան-
հուն սէրը.

ու համբոյր տուր ինձ՝ քէ չէ կը մեռնեմ նրա
փերքերը:

— Սիրո՛ւմ եմ. սիրո՛ւն, մարմինդ դողդող, աչ-
ֆերդ լուսէ:

— Մի հեզ աղաւնի կրծֆերիս պլլւած կամաց
զարնում է բացուած քեւերը՝ փորձում է, փորձում...

— Երբ ես աստղերին աղօթֆ եմ ասում, ֆոյրիկ.
ի՛մ ֆոյրիկ, ֆե՛զ եմ մտածում...

— Ուզում եմ չոֆել, ոտիկներդ համբուրել...

ՈՒՐԻՇ ԿՆՋԻՎՈՐ

— Ոսկէ փերքերով հիւսուած այս ֆոլը ո՞ւմ
համար է:

— Քե՛զ համար:

— Համբոյր ու բոյր այդֆա՞ն... Շրթերդ բու-
րաստան ո՛ր ֆոյր մեղմատատան, գեղեցի՛կ այնֆան, ի՞նճ
համար...

ԱՐԿԱՐԴ ԵՒ ԷՂՋԻՎՆԵՐԸ

— Սիրվա՛րդ, մատերիդ պսպղացող ծայրերով այդ
պսակը լոյսերի ո՞ր յոյսերի դրան առջեւ պիտի կախես:

ԱՐԿԱՐԴ

Զգիտեմ...

— Սիրվա՛րդ, աչքերիդ շողշող լնի ափերին ո՛ր
հեռուն է սպասում...

ԱՐԿԱՐԴ

Գիտեմ...

— Սիրվա՛րդ, շրթերիդ մօտ մի երագ կարկառել
է կարմիր մի քառ:

ԱՐԿԱՐԴ

Մի քա՞ս... Զեմ հասկանում...

— Իսկ ես ահա հասկանում եմ:

— Ե՛ս էլ լաւ եմ հասկանում:

ԱՐԿԱՐԴ

Դէ՛, ասացէ՛ք, դէ, ասացէ՛ք... եքէ գիտէ՛ք...

— Մեծ անտառում կայ մի նամբայ... կայ մի
նամբայ...

Լն շիւնքը ծածաղրւմ են,

Արկարդը Կարմրոմ է՝

ՄՃՆԵՐԴՈՂ

Այստեղ, խորհուրդն է սկսում:

Աստուա՛ծ, յոյսերով դափնեպսակ՝ ինչֆա՛ն կար-
միր են եւ գեղեցիկ են ինչֆան շրթունքներդ:

Ամէն կողմում գաղտնածածուկ նշաններ կան՝
գրուած բնութեան մեծ գրքի մէջ, ուր քեւածուն ամէն մի էջ
աղբիւրի պէս աղամանդ է փշրում եւ արելի համ-
բոյրի տակ

կայլակ կայլակ

երգը տաւոյում ծնունդների:

Լերան վրայ դանդաղ հօտը, արշալոյսի զանգակ-
ների դողանջի հետ

ման է գալիս

արօտների մէջը ընկած երկնքում:

Հովիւների աչքերի մէջ հուր է վառուել:

Այստեղ խորհուրդն է սկսում:

ԵՐԻՄԱՆՐԴԸ

Բարե՛ւ, Սիրվարդ :
Անմեղ
Կանքեղ
դաշտում ժուարք .
պայծառ աչքեր
սիրուն շրթեր
ունես :
Սիրվա՛րդ —
դու վարդ հրակեզ,
թող որ նայիմ, պաշտեմ ես քեզ :

ՍԻՐՎԱՐԴ

Ես քեզ երբեք հորս տանը,
մեր գիւղի մէջ, եկեղեցում —
եւ քեզ երբեք ոչ մի վայրում
հանդիպել չեմ...

ԵՐԻՄԱՆՐԴԸ

Ես մի անցորդ եմ :
Եւ այս երկրից եմ
եւ ո՛չ այս երկրից :
Դալար դաշտերից, բարձր լեռներից
անցնում եմ գնում եւ նորից գալիս :
Երբ սպիտակադէմ մայր մեր գարունը
եռում գեռում է, վառում անհունը՝
եւ աղօթագին փամբայ եմ ընկնում,

ցնորֆների երկրում երագներ հիւսում
եւ կածաններով անյայտ աշխարհի
առաջանում եմ իմ աննպատակ նպատակներին :

Ես մի անցորդ եմ, միայն մի անցորդ :

Երբ սուրբ շըշուկով երկինք ու երկիր
իմ յստակ ձայնիս նոր ձայն են տալիս՝
անհուն ցանկութեամբ լեցնում են հոգիս —
խռնարհ եւ հլու,
եւ պարզ օրհներգու,
չոփում եմ այստեղ, փարում եմ հողին
եւ լալով պլլում՝ լալով, ծիծաղով՝
իմ երագներին պայծառ պատկերին :

Ես մի անցորդ եմ, միայն մի անցորդ :

ՍԻՐՎԱՐԴ

Ես չեմ հասկանում... Մեր գիւղից այն կողմ
երբեք չեմ եղած :

ԵՐԻՄԱՆՐԴԸ

Իսկ ես՝
կանգնել եմ դիրքում :
Աչքերդ թաշեայ այնֆա՛ն հմայիչ
աղօթֆներ ունեն
ու սիրտդ ծածուկ
ունի գաղտնիքներ
այնպիսի հրավառ,

որ ես
կանգնել եմ դիւրումս
եւ սիրահարումս :

Եւ զբերի մ'ւշ նայելով :

Ունի՞ր քէ չունի...

ԱՐԿԱՐԴ

Ինչ տարօրինակ բաներ ես ասում...

ԵՐԻՄԱՅՐԻ

Ունի՞ր քէ չունի :
Մի յոյս տուր միայն,
ասիր ինձ մի խօսք :

ԱՐԿԱՐԴ

Ես ի՞նչ իմանամ... Ժամանակ չունեմ,
չեմ կարող սպասել : Դեպի այն կողմը
պետք է որ գնամ :

Մոռանալով :

Ասեմ քեզ մի բան...
Այնտեղ, կարկաչուն մեծ առուակի մօտ
կայ մի ծառ փերմակ, ծաղկազարդ դադուն
ինչպէս նորահարս...
Ասեմ քեզ մի բան...
Այն փերմակ ծառը իմ սրտիս ծառն է :

Ուղղութիւն է գնալ :

ԵՐԻՄԱՅՐԻ

Գա՛մ, տեսնե՛մ...
Ծառը դողդողուն
սրտիդ՝
սիրե՛մ...

ԱՐԿԱՐԴ

Հետս գաս այնտե՞ղ :

ԵՐԻՄԱՅՐԻ

Եթէ որ ուզես...

ԱՐԿԱՐԴ

Ե՛կ :

Չորս Կողմ՝ նայելուց յետոյ :

ՄԵՆՏԵՐԳՈՂ

Կեանքը գարուն է :
Լոյս՝ խօսի՛ր ծաղիկների ձայներով :
Գարունն է կեանքը :
Սէ՛ր՝ երգիր բիրախորհուրդ յոյգերով :
Կեանքը գարուն է :

ՀՈԱԿՆԻ ՉԱՅՆԸ

Խոտերի մէջ
սէր ու տեմչ
լոյս եւն հնձում
շնչացող մանգաղներով:

ԺԱՂԻՎՆԵՐԻ ՉԱՅՆԸ

Մեղունների աչքերում
հուր է վառում:

ԲՈՒՐ ՉԱՅՆԵՐԸ

Գարուն, գարուն:

— ❖ —

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԱՍՏՈՒԱԾ ԹԵՒԱՒՈՐ Է,
ՈՐՈՎՇԵՐԵՒ ՍԷՐԸ ՀՈԳԻ-
ՆԵՐԻՆ ԹԵՒԵՐ Է ԺԱԼԻՍ.
ԵՒ ՆԵՐԻ ՆԱԽՆ ԱՐԱԳԵ-
ՀԱՍ Է ԱՍՏՈՒԱԾ ԵՒ ՆԱԽ
ՆԱԽՆ ԼՆՈՂՈՔ.

Էմառ է:

դէտի երկնք մագւցող, խորա-
տարած եւ սաղարթաւոր անտառ-
ամառն է:

Կանանջ բոցերի կենդանի հրդեհ
եւ ոգիների թաքնաթաքութի խաղ,
ժայթքող սերմերի աղաղակ՝ լոյսե-
րող թաթաւոտեան, ու խելայեղ գրկա-
նառնութ՝ արեւի այրող համբոյր-
ների տակ:

Քնութեան մայր եղջերոյ նաւն
է անտառը ուր տաճարագ է խառ-
նախներ՝ օճուած արփապառ սրբու-
թիւններով եւ ճաշկաճայն ճնշւանե-
րով:

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

Լոյսը՝

աշխարհից աշխարհ համբոյր հրկիզուած, երկրին
սլլուած աղամանդ օճեր, քաղաւոր սատղի մոլեգին քեւեր —

Վիքիտարի մի սէր —

իր յեղագեղուն հսկայ սափորից արծաթ է քափում
եւ լալ եւ փաւրօզ —

բոցէ մատներով նոր կեանք է հիւսում:
Նուաճող նիւթը սպասում է նրան, որպէս զի դառ-
նայ ծաղի՛կ մեղմաբոյր, բողբո՛ջ ոսկեփանդ,
կենսաբեր խօլ խանդ, —
հրդեհ սիրային:

Արե՛ւ, վե՛հ արեւ, դու րաբունապետ բոլոր
աստղերի,
նախախնամական վառ սիրտ աշխարհի,
նառագայթների լուսերգոյ փնար, համանշող
մեծ սար,
ու խոնարհ նայուածք՝
սուրբ միջատների աչքերին փարած —
աղբի՛ւր եւ Աստուած:
Օրհնի՛ր մեզ Աստուած:
Օրհնի՛ր մեզ Աստուած, որպէս զի լինենք քեւերիդ
նման՝ օղով հարբեցած, լոյսով խենդացած,
որպէս զի լինենք քեւերիդ նման
նախք աննման
եւ լուսակենդան:

ԱՄԱՐՈՒՆԻ ՆՐԿԱՆՈՒՄ

Փառաբանե՛նք, փառաբանե՛նք ծնծղաները լոյսերի
եւ կայծկլտող հովերի
Բուրումնաւէտ վագֆը, մէջը տերեւների:

Ահա բուրվառ, խունկ եւ ածուխ
Փարփառ բարտիների մէջ վառ,
Պտուղները հրդեհացած
Տարփանքների
Եւ խարշափը խորհրդաբեր
Սէր պաղատող ճայների:

Փառաբանե՛նք, փառաբանե՛նք համանշները
Որ աղբիւր եւ յոյգերի —
Նետե՛ր խոցուած ծաղիկների բաժակներին,
Բոցե՛ր քառած վարագների աչքերում
Եւ կոււմ-կոււմ
Ըմպած մեղր հեշտանքների:

Ահա դողդող կանքեղները հիւղերի —
Ամա՛ն է, ամա՛ն է —
Ահա կրակը մեզ պաշարող երկնքի —

Ամա՛ն է, ամա՛ն է —
Ահա յոյսը եւ համբոյրը.
Կաղնիների կանանչ — կանանչ, սարսուռն խոյրը —
Ամա՛ն է, ամա՛ն է:

Փառաբանե՛նք, փառաբանե՛նք հախրը կարմիր
տենդերի.

Սրենք սուրը սէրերի,
Լսենք, լսենք,
Հողը այրող ռոմաճայնը պայերի:

ՄԵՆԵՐԿՈՂ

Բոսորագոյն եզնակների շուրջը ընկած՝
վիք ու ջէյրան
վառ սերմերի հոտն են առնում
ու բարձրաձայն տառապում:
Օղը հարբած
տերեւների ջերմն է ըմպում:

*Յանկարօ, անտառի խորքում ձայ-
ներ են ատում, խնդուք է գոռոթոյում,
ու աւերներն նման ծխաւոյ յա-
րատում են արեւնայն անտառի
հենքոյ աղմուկի հետ:*

*Շատ հեռուում, սուր մի սուտոցի
ձայն է ատում եւ անմեղապէս ան-
հետանում: Ըրոթիւն:*

*Ըրոթիւն հանգիստի կտուր, գոռ-
ջուրք բաւում է, միանում, ւայ-
նում մեծ մի վայնաստիւնոյ անտա-
ռի մօտակայ վայրեր:*

Ոգիները խաղում են:

ԳԵՌԱԻ ԿՐՆԸ

Վա՛տ արարածների, սրիկանե՛ր, հետապնդում էք
իմն ինչպէս մի գայլ...

ՆՈՒՆԶՈՄՆԵՐ

— Տեսէ՛ք, պառաւ պատեղ է, պատեղ է...
Հոտոտում է գետինը զարհուրելի իր քիթով...

ԳԵՌԱԻ

Օգնութի՛ւն, օգնութի՛ւն... Ա՛հ, սակալի արա-
րածներ, երբե՛ն ի վեր անտառը ինձ քշմամացաւ... Ես չե՞մ
արդեօք գաղտնիքները, շշուկները իմացոյ, լուսնին կախարդ
խօսքեր ասոյ, խաղ խաղացոյ...

ՆՈՒՆԶՈՄՆԵՐ

— Հօ՛, հօ՛, հօ՛...
— Հի՛, հի՛, հի՛...
— Ասում էիր երգել գիտես...
— Ասում էիր պարել գիտես...

ԳԵՌԱԻ

Գիտե՛մ, գիտե՛մ երգ ու ծափ... ցանած սատալի ու
պար՝ քարքալոյ սար... Տուէ՛ք կապոց աչքերիս ու ոտքերիս
մազիկներ մառագայթի...

ՆՈՒՆԶՈՄՆԵՐ

— Տանք քեզ հիւքը նիւքերի...
— Տանք քեզ քոյնը օձերի...
— Շշուկը հովերի, ծնծղաները պայերի ու մի
նետ-մառագայթ, որ լինի խայթ...

[illegible]

(Մեղեցիկ հաճոթեցէլ:)

Տուէք շուտ ինձ բուի մի աչք, գայլի մի քաք եւ լուսնոյ կար. ես գուշակեմ, երգեմ, երգեմ խարշապիի հետ անտառի քաֆնաքաֆուր խօսքը յոյզի, պա՛րը ասեմ կիրքերի...

ՆՈՒՋԶՈՄՆԵՐ

- Դէ՛ երգիր...
- Զի՛ կարող :
- Լոուժի՛ւն՝ քող երգի :

դրադրութիւնը փորձութիւն է երգել, բայց
կարողութիւնը մշակողի նման ձայնեցնող է
արձակութիւնը:

- Տա, տա, տա... վայրի կատու...
- Կոյր բու...
- Մոռո՛ւ, մոռո՛ւ, մոռո՛ւ..

ግፍቡ፡፡፡

(գ. ԳՐԻՆԸ ՎՌՈՒՆԸՆԱԿԱՆԸ)

Զե՛մ գնում... բարտիները թող ձայնեն, պաշտպանեն... Ես ի՞նչ եմ որ. ես պարպուած եւ չորացած արգանդով մի մայր եմ խեղին. — չեմ գնում, չեմ գնում...

ՀԵՌԻՈՒՄ ԲԱՐԱՐԻՆԵՐԻ ՀՇՆՋՈՅ:

ՆՈՒՋՊՈՒՆԵՐ

- Լոուք-ի՛ւն, Լոուք-ի՛ւն...
- Ի՛նչ պատահեց:

- Վարագայ լեռներից Դեւն է իջնում:
— Փախի՛ր կիւն, քէ չէ կորար...

Կրնե զեր է ԿճՆՈՒՄ ԵՒ ՀԵՐԱԾ ՓԽԽ-
ՋՐՄ: ՆՈՂԱԳՐԱՆԵՐԸ ՀԵՐԱԾՆԴՈՒՄ
ԵՆ ՆՐԱՆ:

Լեւոնապետ մէջ, ճիւղերը կորսրեալով,
սոսոյսն հոգի նման մ'ո ձայն է առա-
ջանոս:

ԵՐԿՈՒ ԳԼՅԵՐ

- Սօսիների վրայ քառած կանանց աչքերով ծանանոյշները երգեցին՝ երբ նա անցաւ :

- Լեռից լեռ ձայներ կարկաջեցին :

- Ձե՛ս լաւմ, ամէն ինչ սրարփում է ուռիի տե-
րեւնեքի նման եւ արեւը բոգեղ իր քայլերը հողին է զարնում:

- Մի ինչ որ բան ինձ գնչում է: Ձեմ հասկանում, ո՞րք է, ինչ է...

- Ես զգում եմ... ռեգերիս մեջ բոց է մատել ու կենդանի մանրի բոյր է քսանել...

- $\phi_{\text{unn}}'_{\text{nf}}$:

- փնտռելիք:

ԱՄԵՐԻ ԵՐԳԵՂՈՒՆ ԵՒ ԴԵՒԸ

Եղևառու ԽՈՒԼՈՐԷՆ ԳՂԴԴՈՒՄ Է:

- Երբ նա իջաւ,
Առուակները լեռների երգեցին
Բիրենդ ձայնով,
Ինչպէս ոսկեայ զանգակներ.
Ու հով անցաւ.
Երբ նա իջաւ:
- Երբ նա անցաւ
Տատան ծովից ցորենների
Ու քեւերը իր շարժեց՝
— Լոյսեր ելան ամէն կողմից.
Հարսնուկները բարձրացան,
Ինչպէս վառուած կարմիր նրագներ.
Ու նախքեցին անկարելի քիթեռնիկներ:

ԴԵՒԸ

Լերան վրայ վարագայ
Փչեցի փողը հսկայ բոլոր գաղտնի ձայների՝
որ երկիրը դղրդայ, լինի համբոյր յոյսով հա-
սուն նիւթերի:

Լինի՛, լինի՛ —

ծաղկած լի ու պոռկայ

Լուռ կեանքների սերմը մրափած:

Ու ահա, մինչ արքնցաւ ամէն ինչ, ամբողջական
ծիծաղի մէջ տիեզերքի՝ ես ապրեցի:

ԺԱՌ-ԱՍՈՅՇԱՆՐ

Ճիւղերի տակ էգ եղնիկներ
Ո՞ւմ են այդպէս սպասում...
Ճիւղը նիւղ է փաթեւ, գրկել —
Ծառն էլ սերմ է սպասում:

ԴԵՒԸ

Հէ՛, կի՛ն՝ բնութիւն... Արար աշխարհ, բազուկ-
ներիս ծայրից կախուած ազատութիւն:

Նկայ, հասայ
ու հողերի շրթունքների տակ տառապող
հոգիս բացուեց,
ինչպէս ծաղիկ մի հսկայ,
հրեղէն քոչուն եւ արծաթէ գերանդի:

Ե՛ս եմ արմատ, անում եւ ծառ:

Ցնցուած մարմին, տենդոտ արիւն եւ հուր
նայուածք՝ գայլի, մարդի, վայրի խոզի, վարդենիի — ե՛ս եմ:
Ես պար եմ խօլ եւ մոնչիւն վայրենի եւ աղաղակ
յաղթական

Եւ մեղմաբոյր համբոյր
բերնից բերան
Եւ բաժակից նոր բաժակ:

Խոտերի մէջ քաւալուող հով,
գինի, գեփիւռ եւ սուտակ,
արիւն եւ ծով —

երակներն մորթիկների հետը վազող
ալիք եմ ես:

Հէ՛, կին՝ բնութիւն —

եկայ, հասայ:

Երէկ փակուած անապատում —

Սարտաքապատում —

այսօր երազ, սուրող աւիւն, վեհ խեղդութիւն —
ե՛ս եմ բնութիւն:

Ահաւասիկ կարմիր սուտակ՝

Արագածի նեղուած գլխից փաղուած, բերած.

ահաւասիկ քանձր սատախ՝

ափ ափ ժողուած վեհ Գեղամայ լեռան կրծքից.

մի բուռ զմբուխտ՝ Սիփանայ ջերմ հողի սրտից.

մի բուռ ցորեն՝ Շիրակայ լուռ մեծ դաշտերից —

քող լինի տօ՛ն, լինի երազ,

երգը հնչի, սրինգ ու քմբուկ զարնեն, զարնեն.

պայերը քող զուգաւորուեն —

որովհետեւ ահաւասիկ՝

երբ արեւը քարձրանում է Դեւը առաջանում է:

ԺԱՌԱՅՈՒՅՇՆԵՐ

— Էգ եղիկներ՝ սիրահարներ:

— Ճիւղը նիւղ է փաթ-թել, գրկել...

ՊԱՌՆԻ ԿԻՆԸ

Յաւրկեւոյ եւ Կաւարդ-ապան ձեռ-
բող ներս է մտնում, ու Հոռ-ը ԳՏԵՐ
է նկարում, նշաններ անում, Կարծես
մեզն է Կանչում ու առաջնորդում...

Հոռ-ը օձերը սուտում են:

Աղջիկս ե՛կ, մանկիկս ե՛կ... Հի, հի, հի... հօ,
հօ, հօ... այս կողմ, այս կողմ...

Կարմիր հիւրիկս, մաքուր աղջիկս, մերմակ կոյ-
սիկս... այս կողմ, այս կողմ...

Հի, հի, հի... հօ, հօ, հօ...

Պիտի կատարուի՛, պիտի կատարուի՛... անտար
դողայ, արեւը խնդայ... լաւիկ կոյսիկս, սիրուն աղջիկս:

Պիտի կատարուի՛, պիտի կատարուի՛...

ՍԻՐԱԿՐԴ

Խնդրում եմ, խնդրում, այստեղ կանգ առնեմ...
վախում եմ, ինչո՞ւ, ես էլ չգիտեմ: Ասես գաղտնագող ձայ-
ներ են սողում... Ես էլ այրում եմ, ինչո՞ւ — չգիտեմ...

ԵՐԻՄԵԱՅԵՐԷ

Տուր ինձ շուրթերդ, մարմինդ տուր ինձ. լինեմ
խօս բաղեղ փաթաքուած ծառիդ, ու հեւքդ ըմպեմ տենդոտ
բերանով...

Հարասրենգի ձայն:

ԱՌՐՎԱՐԴ

Մի՛ ասիր այդպէս... Աստուած իմ, Աստուած, ես
ի՛նչպէս անեմ... Աչքերդ վառ են. ձեռքերդ կրակ...

ԵՐԻՄԱՅԵՐԴԸ

Աստուած այստեղ է, ներկայ է Աստուած: Կանանչ
անտառի կանանչ քեւերում նա փաթարուել է եւ մեզ է սպա-
սում: Նա մրտենիի բոցեղ մացառից մեզ բոյր է բոքում ու
բարտիների շողշողուն լոյսով սարսուռ տարածում:

ԱՌՐՎԱՐԴ

Նա մեզ այցելեց եւ վիրաւորեց անուշ մի նետով,
լուսեղ մի սուրով... Նա մեզ այցելեց...

ԵՐԻՄԱՅԵՐԴԸ

Ա՛հ, ձեռքդ կակուղ... տո՛ւր ձեռքդ կակուղ,
բող պլլուեմ կուրծքիդ, առնեմ քո մորթիդ քրքմաբոյր հոտը
ու վարսերիդ մէջ բոյրը անտառի, բոյրը բոյսերի...

Տամ քեզ իմ սիրտը՝ վարդի պէս վառուի կուրծքդ
դողաւար. նայուածքս տամ քեզ ու քող նա լինի կիսամերկ
մարմնիդ բոցեղ պատմունքան...

ԱՌՐՎԱՐԴ

Գլուխս դառնում է, ինչպէս տեղագին աշխա-
տող փեթակ:

ԵՐԻՄԱՅԵՐԴԸ

Հարբած մեղունք Բէնգալի վարդի համբոյրն են
խմում ու ծաղիկներին քոչունն է երգում... Օ՛հ սիրական,
եղիք պարզ աղբիւր, լուսատու արե՛ւ. եկ բանամ գօտիդ՝
օդ լինեմք ու երգ, լո՛յս լինեմք ու կրակ: Եկ բանամ գօտիդ...

ԱՌՐՎԱՐԴ

Այդպէս մի՛ խօսիր... այդպէս մի՛ գրկիր...

ԵՐԻՄԱՅԵՐԴԸ

Պէտք է որ լինի... պէտք է կատարուի՝ օրէնքը
կեանքի... Տուր ինձ քեւերդ ու գնանք, գնանք երազի ան-
յայտ աշխարհում լինեմք միացած մի՛ հոգի, լինեմք մի՛
մարմին:

Ես քեզ ուզում եմ, ինչպէ՛ս եմ ուզում. ես քեզ
սիրում եմ, ինչպէ՛ս եմ սիրում...

ԱՌՐՎԱՐԴ

Այդպէս մի՛ խօսիր, այդպէս մի՛ գրկիր... երա՛զ
է, երա՛զ...

ԵՐԻՄԱՅԵՐԴԸ

Հուռ գիշերուայ մէջ լսե՞լ ես երբեք կարկաչը
ջուրի. — ես այդ կարկաչն եմ: Կամ առաւօտեան, լեռների
վրայ երբ ֆոլ է իջնում, հիւսումած արեւի հազար գոյներով,
երգումած ծառերի խուլ շշնջիւնով — նայի՛ր աչքերիս, ուզում

եմ ծածկել մարմինդ փղոսկրէ նոր արշալոյսով եւ տալ քեզ մի քաղ որի նմանը ոչ ոք չի տեսել :

Ո՛ր իմ քագուհի, չճնաղ աչքերիդ լոյսերը տուր ինձ եւ բաց դուռերը քո վեհ պալատիդ, որպէս զի երգեմ անտառում լսած առաջին երգս ու փառաբանեմ մեր սէրը անմահ :

ԱՌՐՎԱՐԴ

Ինչե՛ր ես ասում... ինչպէ՛ս ես ասում...

ՆՐԻՄԱՆԱՐԴԸ

Մենք ի՞նչ ենք հիմա — լույ մի ցանկութիւն հարբած անտառի ծածուկ գինիով... Եկ քեզ համբուրեմ, գրկե՛մ քեզ ամուր, ու լինենք ինչպէս մի վառ աշտարակ կանգնած տանքի խորհուրդին առջեւ, ու լինենք տեսիլք արեւով սնած...

Եկ քեզ համբուրեմ... այդպէս, ա՛հ, այդպէս...

ԱՌՐՎԱՐԴ

Ա՛ն... հոգիս... ա՛ն...

ԸՆՃԱՆՈՒ ՌԳԻՆԵՐԸ

— Խեղեցած եղնիկները հետքն են փնտռում էգերի...

— Կոյտ-կոյտ պլլուած օճերը կանգ են առել պոչերի վրայ՝ կատաղած :

— Սիրահարուած միջատները ամբուլներից քոյն են քաղում ու վարդերի սիրտը ծամում :

— Հպուռների բունչոցը տաւիղներ են հեշտանփի...

ՄԵՆՆԵՐԿՈՂ

Սէր եւ Մահ,

գոհ եւ զոհարար —

տեսիլքի պատարագ ուր արիւնն է գինի

եւ մարմինը հա՛ց համեղ եւ մաքուր՝

աղբիւր քափնաքափուր,

վառ լինելիութիւն —

նախախնամութիւն :

Սէր եւ Մահ —

օղակ օղակի հետ՝ շղթայ

բիւր տեսիլքների, մարմնացումների

ծաղիկ ցաւի

ու տառապող անմահութիւն :

Սէր եւ Մահ — նախախնամութիւն :

Արիւնի մէջ հոսացող

ծնունդ է խմորում

եւ մահը՝ արիւն :

Ամենամեծ Աստուած, սոսկալի տօնի մէջ այսօրուայ անողորմ օրէնքդ քեքե՛ւ քոյ լինի :

Լճնաճառի ջորս Կողմից աղաղակ-
ներ, ծածաղներ, Կանջներ եւ ցրբբմ'ն եւ
նորւ չեզկւարանքներ են ւառութ' :

Նորազոյներ, զայցը եւ ուրիշ
ոգիներ վազվզութ' են ամէն Կողմ', ոնջ
որ մի բան որոնցուկ: Ճառքորի յապ
ճանրադանդաղ չուքը են նորոյութ' :

ՉԵՑՆԵՐ

- Դե'ւ, Դե'ւ, Դե'ւ...
- Օ' հեշտանֆ, օ' հեշտանֆ...
- Աղբիւրները տառապում են, բեղմնավորչին
ծաղիկների կուրծքն է այրում:
- Լեռների մունջ աստուածները պլլուել են
հողերին:
- Դեւը խենդացած քաւալ է գալիս:
- Ա'յ, ա'յ, բագուկներէս բոց է ընկնում...
- Քա'ղցը է միսը. ախաներս արիւնել են...
- Օ' հեշտանֆ, օ' հեշտանֆ...

ԳՆՈՒՆԻ ԿԻՆԸ

- Ճերմակ աղանին պատմութիւն ուներ, երազ-
ներ ուներ —
այլեւս չունի':
- Ճերմակ աղանին փետուրներ ուներ, լայն քեւեր
ունէր —
այլեւս չունի':

Հի', հի', հի'... հօ', հօ', հօ'...
Հէ', հէ', նոխագոտներ, եղբայրներ, եկէ'ք,
շուտ եկէ'ք...

ՄԻ ԳԼԵՅ

(Նճարագոնդ-ցետղ մի ճառ-անոյէ:)

Ահա եկայ, սպասիր, սպասի'ր... զիստերդ ինչ-
պէ'ս են երբում, կուրծքերդ ինչպէ'ս են դողդողում: Մի'
փախչիր, քող, քող ծիծերդ խածնեմ, հարբե'մ, քող
հարբեմ...

ԹԻԹԵՐՆԵՐԿՆԵՐ

(Մէկ մ'էկի Նճարագոնդ-ցետղ:)

- Մրտենիի մօտն էր քառած. երբ նրան տեսայ:
- Մի ժամ ապրեմ' սիրե'մ, սիրե'մ:
- Բոյրը, գոյնը, ա'հ գոյնը նրան...
- Եկայ, եկայ, եկայ, եկայ...

Կողմերի միջաւանները զարնոտ' են.
Ժապ, ժապ, ժապ, ժապ:

ՉԵՑՆԵՐԸ

- Մի համբոյր մի փիչ արիւն — պա'ր:
- Թող տեւի
լոյս ու կրակը արիւնի,
քող լցուի
սուրբ սափորը բագինի:

— Տաւիդ եւ վին բող հնչեն :

— Ո՛ր գալարուն բեւերի մէջ յոյգերի
բեւածումը այս սոսկալի...

— Սերմը սերմի ետկից վագող՝
տառապագին դող
մաքմինների :

— Սրսըփում է սրինգը
մեղրածորան ձայներով ,
ծլարձակման սրինգը
ողբերգութեան արիւնով :

Ու ոսկեհեռ սափարը
տիեզերական խօլ կամֆի
աստուածների նոր շնորհը,
փոխում է վառ խարոյկի :

— Լսո՞ւմ է՞ Դեւը .
նրա աչքերից բոցեր են ցատկում .
լսո՞ւմ է՞ Դեւը —
նրա բերանից փրփուր է քափում :

ՄԻ ԺԱՌԱՅՈՒՅՈՒՄ

Արծաթ նետերով ինձ վիրաւորեց արեւը փարփառ :

ՄԻ ՈՒՐԻՇԸ

Ա՛ն, անտառ, բուռ-բուռ արիւնս ա՛ն...

ՄԻ ՈՒՐԻՇԸ

Դե՛ւը, Դե՛ւը...

ՄԵՆՆԵՐԿՈՂ

Դեւը զուգուեց :

Սարսուռ է աշխարհը բովանդակ :

Լուռ է Աստուած :

ՊԵՌՔԻ ԿԻՆԸ

Հիմա տեսա՞ք — ես պարեցի եւ երգեցի :

Հիմա տեսա՞ք...

Հեռու-եղ ցող մի հողի հետ ան-
տառ-ը սկսում է երգել :

Երբ-ժամանակ մի օր-ը Նախ-
հեռու-ն է Նայում, մինչ Սիր-
կար-ը երգի զրա թափ-ում, Կէս
մեր-՝ հեզ-կար-ում է :

Մօլ-ցող, որ-ժամ-ում :

ՄԻԱԿՈՒՄԻ ՄԵՐԿՆԵՐԸ

Լսի՛ր, լսի՛ր, փամինե՞րն են վշտագին
հոր անտառի կաղնիները պատուեցին :
Լսի՛ր, լսի՛ր, որ-տար-ըն-ն են կատաղի
Ձիարշաւում աղաղակով սոսկալի :

Կամ մի փող է մեզ անծանօթ- ասպետի
Հեծկլտում :

Կամ մի ձայն է շատ բարկացած Աստուծոյ
Որոտում:

Մեռելների ձայներն են որ անցնում են
Զայրանում են, բողոքում են:
Որսորդներն են մեր բախտի,
Մեր ահաբեր, լալաբութիւն ծիծաղի:

Ծաղիկներն են շնչում.

— Իսկ օձերը —

Փաթբում, ծալում, կանչում, տնփում
Ու ահաբեր՝

Ոսկեզմբուխտ ոգիները սպասում:

— Իսկ օձերը —

Բայց այն ո՞վ է, բայց այն ո՞վ է հեծկլտում:

Անտառի մէջ սաղարթախիթ խորհուրդի
Հրեղէն ձին է սանձարձակ
Կատաղում բոցակրակ —
Նա՛ է ասում, գաղտնիքները նախագգում,
Նա է ֆանդում, աւերում...

Բայց այն ո՞վ է, բայց այն ո՞վ է հեծկլտում:

Լսի՛ր, լսի՛ր, ֆամիններն են վշտագին
Արեւմուտփի կաղնիները պատռեցին:
Լսի՛ր, լսի՛ր, որսորդներն են կատաղի
Հետապնդում ստուերները դեւերի:

Վորտորի:

ԳԼԽԱՅԻՆ ԿԻՆԸ

(Կախաղած եւ հրեշային):

Անիծեա՛լ տանար, մահաբե՛ր տանար:

Անտա՛ռ — մա՛հ, մա՛հ:

Գիտե՛մ, գիտե՛մ —

Արեւը պիտի մարի, ծառերը պիտի մեռնեն եւ այն
ժամանակ — գիտե՛մ, գիտե՛մ — ֆարերը պիտի գուգուեն:
Եւ ե՛ս, եւ ե՛ս...

*Մենք Վորտորիքը սաստկանում է,
Նա սպասում է Գարեւ:*

ՄԵՆՇԵՐԳՈՂ

Արիւնի վառ կաթիլներից՝
Կեա՛նք է ծնում,
Իսկ կեանքերի հրդեհումից՝
մա՛հ է ծնում —

ԱՅՍ Է ՕՐԵՆՔԸ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԱՄԴՈՒՆԺ ՎԻՆԻՈՐ Է.
ԻՐ ՎԵՐԺԸ ՍՈՒՄԱԿ Է՝ ՈՐ
ՎԱՌՈՒՄ Է ԱՇԱՆԱՅԻՆ
ՆՈՒՄԸ:

Լէոն է:

Անամաղձութ, գրեթէ մ'եռեւային
դաճնակութիւն՝ նոսրացաւ-որորեւէ ան-
դադրութ մ'աճեցաւ թափով:

Հոգիս մ'ապշուցեց ու միայնակ
անտառ:

Վարսերը երեսն թափած, մեղմ
մի տրամադրութիւն՝ ճշդով քայլերով
ման է գալիս դաճանակարի մէջ:
Ենթադրեալ լարերի խորէլ եւ հեծկառն
հնչիւնները ներդաշնակ թրթռում մ'են
եւ յոսանալով մ'եռնում:

Լէոն է. ոսկէ տրեւտաւ:

ԵՐԿՐԻ ՊԵՌՄԻ ԿԻՆԵՐ

- Նորից մի աշուն, դրացի...
- Տխուր մի աշուն... շատ տխուր մի աշուն...
- Ծառերը հառաչում են ու մեռնում:
- Ասում եմ քեզ քան պիտի մեռնի, ամէն քան...
- Ու պիտի հասնի մի օր երբ մենք եւս պիտի
մեռնենք:

— Շուտո՛վ, շուտո՛վ...

— Սուրբ Աստուածածինը, Կոյսը անարատ մեզ լինի պաշտպան...

— Աստուած պաշտպանում է առաքիներին եւ արդարներին: Վերջին դատաստանին նա չպիտի ների, չէ՛, չէ՛, դրացի, նա չպիտի ների... Աղջիկներ կան, որ դժոխքի կրակների մէջ պիտի այրուեն... Իմացա՛ր նորութիւնը...

— Ի՞նչ նորութիւն, դրացի:

— Անտառապահի աղջիկը մը օտարի հետ...

Լիանաչեն յօփսոսմ է:

Խեղճ մայրը տեսնելիք...

— Ի՞նչ ամօք...

*Խրենց ձեռքերը կոկոսմ են կրօք՝
կրայ Եւ Երբորմ:*

— Ամօ՛ք, այո՛, ամօ՛ք... Այդպիսի աղջիկների առջեւ եկեղեցու դուռը պէտք է որ փակե՛ն:

— Բա, չփակե՞ն... բա, չփակե՞ն...

— Հայրը տունից դուրս է վռնդել:

— Շատ լաւ է արել... բա, չվռնդի՛ր, բա, չվռնդի՛ր...

Լուսնի:

— Փառք Աստուծոյ, դրացի, պատուով ապրեցինք:

— Պատուով, արուռով, խոնարհ ապրեցինք:

— Սուրբ Կարապետը մեզ պաշտպան լինի:

— Սուրբ Աստուածածինը... Մայր մեր Մա-
րիամը...

Նորից Երբորմ՝ Են, հնչողէս առաջ:

— Նորից մի աշուն, դրացի:

— Շատ տխուր, շատ տխուր մի աշուն...

— Տերեւները քառամում են... մեռնում...

ՄԵՆՏԵՐԿՈՂ

...Թրքուն շուքերի մէջ, լոյսերը դժգոյն ոսկի-
ների արցունքներ են լալիս...

ԵՐԿՈՒ ԵՂՀԻՎՆԵՐ

— Ու պարտէզի մէջ, մեծ վարդենիի տակ, նա իր սէրը ինձ յայտնեց...

— Իսկ վարդենին սարսե՞ց...

— Կուրծքս դողում էր, սիրտս կծկուել էր... Եւ նա՛ դժգոյն էր, տենդոտ...

— Դժգոյն էր... տխուր էր...

— Տխուր էր, այո... Տխուր է սէրը: Ինչո՞ւ տխուր է սէրը՝ ոչ ոք կարող է ասել: Սպասում ես, ցանկա-
նում ես, երագում ես գիշերներում երկայն եւ ահա որ, գա-
լիս է մի ցաւ քաղցր, տրտում աչքերով նայում է, նայում ու
սիրտդ կծկում:

— Շուտով, շուտով...

— Սուրբ Աստուածածինը, Կոյսը անաբատ մեզ լինի պաշտպան...

— Աստուած պաշտպանում է առաքինիներին եւ արդարներին: Վերջին դատաստանին նա չպիտի ների, չէ՛, չէ՛, դրացի, նա չպիտի ների... Աղջիկներ կան, որ դժոխքի կրակների մէջ պիտի այրուեն... Իմացա՛ր նորութիւնը...

— Ի՞նչ նորութիւն, դրացի:

— Անտառապահի աղջիկը մը օտարի հետ...

Լուսնաբն յայտնում է:

Խեղճ մայրը տեսնելիք...

— Ի՞նչ ամօք...

*Խրենց ձեռքերը կոկորտի մէջ կ'ընկնէր
զրաւ եւ ցրտում:*

— Ամօ՛ք, այո՛, ամօ՛ք... Այդպիսի աղջիկների առջեւ եկեղեցու դուռը պէտք է որ փակե՛ն:

— Բա, չփակե՞ն... բա, չփակե՞ն...

— Հայրը տունից դուրս է վռնդել:

— Շատ լաւ է արել... բա, չվռնդի՛, բա, չվռնդի՛...

Լուսնաբն:

— Փառք Աստուծոյ, դրացի, պատուով ապրեցինք:

— Պատուով, արուով, խնարհի ապրեցինք:

— Սուրբ Կարապետը մեզ պաշտպան լինի:

— Սուրբ Աստուածածինը... Մայր մեր Մա-
րիամը...

Նորից ցրտում են, հնչում առաւ:

— Նորից մի աշուն, դրացի:

— Շատ տխուր, շատ տխուր մի աշուն...

— Տերեւները քառամում են... մեռնում...

Մենք գող

...Թրքուն շուքերի մէջ, լոյսերը դժգոյն ոսկի-
ների արցունքներ են լալիս...

Երկու Էջիպներ

— Ու պարտեզի մէջ, մեծ վարդերի տակ, նա իր
սէրը ինձ յայտնեց...

— Իսկ վարդերին սարսե՞ց...

— Կուրծքս դողում էր, սիրտս կծկւել էր... եւ
նա՛ դժգոյն էր, տենդոտ...

— Դժգո՞յն էր... տխուր էր...

— Տխուր էր, այո... Տխու՛ր է սէրը: Ինչո՞ւ
տխուր է սէրը՝ ոչ ոք կարող է ասել: Սպասում ես, ցանկա-
նում ես, երագում ես գիշերներում երկայն եւ ահա որ, գա-
լիս է մի ցաւ ֆաղցր, տրտում աչքերով նայում է, նայում ու
սիրտդ կծկում:

— Եւ ինչո՞ւ, քոյրիկ, աչքերը սիրոյ տրտում են
այնքան...

— Ո՛վ է իմանում... ո՞վ է իմանում...

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿՈՒ ԵՂՋԻԿՆԵՐ

— ...Եւ յանկարծ, մատնին հորի մէջ ընկաւ:
Գիշեր էր աստղոտ եւ լուսնոյ դէմքին մի ֆող էր իջել: Ասեց՝
ուզո՞ւմ եմ տեսնել ոսկէ այն մատնին որ ես քեզ տուի: Նրբ
տալիս էի, յանկարծ մատանին ձեռքիցս սահեց եւ ան-
հետացաւ:

Ուզեց շուտ իջնել մատնին ազատել: Բայց խո՛ր էր
հորը, շատ խոր էր հորը:

Ասացի՝ տե՛ս, ջուրի տակ մատնին փայլում է նո-
րից, կայծկլտում, վառում, փայլում է նորից... Իսկ նա՝
իմ տուած մատնին չէ՛, պատասխանեց, պլպլոյ աստղ է:

Ու հեռացաւ հեծկլտալով եւ էլ երբե՛ք, երբե՛ք
չեկաւ:

— Եւ հիմա, այնտեղ, հորի յատակում, մատանին
լուսեղ սպասում է միայնակ... Եւ այն մատանուն, մատա-
նուն լուսեղ ո՞վ է համբուրում...

— Թեքես աստղ մի...

ՄԵՆՏԵՐԳՈՂ

Աշունը՝ տխրադալուկ սուգ, արձագանք անշշուկ,
հոգիների նրբանցքներում կաթկթոյ արտասուք:

Հեռուններից առաջացող փայլերի տակ
սուտակ
ստուերներ են կայծկլտում
եւ մէկը գամում է, եւ մէկը տրտունջ եւ մրմունջ
գամում է

մեռած յիշատակների
օրօրուող դագաղը:

Կամաց կամաց, երաժշտութեան մէջ լուրքեան,
գնում է Աստուած

ու կարդում

ընկնում, չարչարում հոգիների գրգռում —

մինչ նրա մերկ ոտների տակ

խաբշափում են տերեւները տխրագին

վերջին շունչը շնչելով:

Աշունը՝ տխրադալուկ սուգ, տարածութեան մէջ սահող
նաւ ոսկէ եւ անյայտ.

մեռնող հող՝

պլլում արմատներին ուշաթափում

եւ ձայն մարում՝

սպաննուող քոչունների

արիւնների հետ բոցակիզուող:

Աշունը՝ դեղին քաղ

դժգոյն Աստուծոյ գլխին

եւ յիշատակ՝

թառած

դիակների մոմէ երեսին:

Երեսուցիք է Սիրվարդը:

*Յղի, գլուխն լիցեայ օտապ, յորտմութեամբ
գետնի վրայ անկողնու վրայ առ-
քորը ևայն բացուած:*

*Չորսորդի մէջ մի մեծ նոսր, որ
ստղծութիւն է Կրօնին:*

*Երեսուցի, անտառի տառապանք
ստղծութիւն, որը թիշ յետոյ անհետ-
նութիւն է:*

ՍԻՐԱՅՐԴ

Երբ նա ելլէ արեւի պէս եւ թռչի ինչպէս բոցնից
անտառի մեջ, եւ ծլուլի եւ լայ, կանչէ. — Ես պիտի լամ,
ինչպէս մի խեղդ պիտի խեղդամ...

ՕՐԻ ՉԱՅՈՒՆ

Տերեւների հետ միասին
օրորում է հառաչանք:
Ես ի՞նչ ասեմ այդ ձայներից...
Իջեմ, իջեմ...

ՍԻՐԱՅՐԴ

Երբ նա ննջի աստղերի հետ, մօրը պլլում է գառ-
նուկի պէս, ես պիտի լամ աստղերի հետ...

ՋՈՒՐՆԵՐԻ ՉԱՅՈՒՆ

Տերեւների դիակները
ու թառամած ծաղիկները
հեծկլտում են կարկաչի մէջ
անդնդաշէջ:

ՍԻՐԱՅՐԴ

Երբ նա խօսի, ձեռքերը ինձ երկարելով, դայլայ-
լելով — ի՞նչ երջանիկ պիտի լինեմ:

Ու հասկանալ երբ սկսի՝ պիտի պատմեմ մի պատ-
մութիւն, իր մօր սրտից պոկած հեքիաթ... այնքան տխուր,
սրտակտուր...

ՄԵՌԱԾ ԺՆՆՆԵՐԻ ՉԱՅՈՒՆ

Մէկիկ, մէկիկ,
հովաւաւած
ընկանք
մեռած:

ՍԻՐԱՅՐԴ

Պիտի նրան տամ սիրուն անուն. առասպելի նման
հնչող պիտի նրան տամ սիրուն անուն... Պիտի նրան տամ
անունը նրա՛. բայց ո՞վ էր նա, ինչո՞ւ չասեց անունը ինձ.
— առասպելի նման հնչող անունը ինձ...

ԲՈՒՐ ՉԱՅՆԵՐԸ

Աշնան վարդերը
ֆիչ օր են ապրում.
աշնան արեւը
ֆիչ օր է ապրում:

ԱՐԲԱՆԻ

Բայց ինչո՞ւ չասեց անունը նա ինձ... Հիմա ի՞նչ
օրօր պիտի ես երգեմ եւ ի՞նչ շորերով նրան փաթաթեմ...

Լաւո՞ւ է:

ԲՈՒՐ ՉԱՅՆԵՐԸ

Տերեւներով, տերեւներով,
աշնանային բոլոր մեռած
ոսկիացած
տերեւներով:

Գիւղացի Կինը, Գաւառիկներով Լա-
ցուի Կողովները Խոնք Գետին Բո՛ւնած,
Երգ ու Կատակով Ուրախ Ընկերու՞մ Են:
Նրանց առ-աճնորդութե՞մ է Նողազա-
դեմ մ'ի Երեւանարդ ճաղկազարդ մ'ի
Նոզակ ձեռքին:

ԵՐԻՄԱՅՐԻ

Հէ՛, Կինե՛ր, տանձ ու խնձոր նուիրեցէ՛ք ամէնին.
պտուղները գոհեցէ՛ք երկնին:
Աստուածներին փառաբանութիւն,
իսկ մեզ՝
սէր ու հեշտանք, գինովութիւն...

ԿԻՆԵՐԸ

- Կորի՛ր գնա, քեզ պէս տղուն գինի չկայ:
- Դու գինի էլ դեռ չխմած՝ երբեք ես ինչ-
պէս արբած:
- Դու ո՞վ էս որ...
- Ուրկի՞ց եկար...
- Ինչո՞ւ եկար:

ԵՐԻՄԱՅՐԻ

Ինչո՞ւ եկայ...
Ա՛յ, ա՛յ... գինիների ոգին եկել
նստեցիս մէջ հով է դրել...

Գինով ձեռք է առնում:

Ա՛յ, աղջիկ, խնձոր քուշդ
ես խածնեմ,
բերանդ լաւ
համբուրեմ.
Կրժժիդ ծովում խեղդուեմ:

ԿԻՆՈՐԸ

- Չար սատանա՛յ...
- Այ անամո՛ք...
- Այդքան էլ լի՛րբ...
- Գոնէ մարդի նմանէիք...
- Բերան ունես ա՛յսքան մեծ...
- Այծու ոտքեր...
- Այծու պոչիկ...
- Կորիք գնա՛, կորիք գնա՛...

ՆՐԻՄԱՆՐԴԸ

Հէ՛, կինե՛ր, ուրախ երգեր երգեցէք,
ծափ ծափեցէք —
պարեմ պիտի:

Հէ՛, կինե՛ր, կարմիր քուշեր,
համբոյր տուէք,
ձեռքս առէք —
պարեմ պիտի:

ԿԻՆՈՐԸ

- Հնձանի մեջ խաղողները երբ նմանեմ՝ քեզ էլ
հետը պիտի նգմենք:
- Կարմիր կրակ գինիները երբ մենք խմենք՝ քեզ
էլ հետը պիտի խմենք:
- Հա՛, հա՛, հա՛:
- Կարասները երբ որ քաղենք՝ քեզ էլ մէջը
պիտի քաղենք:

ՆՐԻՄԱՆՐԴԸ

Արէ՛ք այնպէս ինչպէս կ'ուզէք:
Երբ ինձ նգմէք —
ես գինու հետ նորէն կ'եռամ.
Երբ ինձ խմէք՝
ծեր ծիծերից
նորէն
աղբիւրի պէս
պիտի հոսեմ ազատօրէն:

ԾԻՏԱՊԸ, ՏԱՎ, ՈՒՐԱՆ ԸՆԺՆԵՐ:

ՄԱՅՐԸ

ՎԱՅՐ ԸՆԿԱՏ ԹԱՐՈՒՆԵՐ ԺՈՂՈՎԵՐՈՎ:

Ահա մի խնձոր եւս... մի տանձ... Խեղճ երե-
խայիս սիրտը կարող է ուզել... Ո՛վ կարող էր մտածել...
Այնքան միամիտ, այնքան մաքուր աղջիկ էր. հրեշտակի պէս
խնդուն ունէր, պայծառ, խոնարհ աչքեր ունէր... Ո՛վ կա-
րող էր մտածել... Վախով, դողով ես պահեցի, փայփայեցի.
ձեռքս ձեռքին, սիրտս սրտին, աչքս աչքին՝ ես պահեցի.
խնամեցի տարիներով եւ ի՞նչ եղաւ... ո՛հ, իմ Աստուած, եւ
ի՞նչ եղաւ...

ՉԵՒՔԵՐԸ ԿՈՐԻՐՈՒՄ Է:

Դա ի՞նչ բան էր գլխիս եկաւ... դա ի՞նչ գոյժ էր
դուռս զարկաւ... (*ՆՈՐԻՑ ԺՈՂՈՒՄ Է*) մի քիչ խաղող...
մի տանձ եւս... Էն դիրքի մէջ սիրտը կ'ուզէ... Մարդիկ

չա՛ր եմ, չա՛ր եմ, չա՛ր եմ... Ո՞վ կարող էր մտածել... եւ
ն՞ւր գնաց, տէր իմ Աստուած, նա ո՞ւր գնաց...

ՊԱՌԱՅԻ ԿԻՆԸ

Ժամը հասուն է:

Հոգոտոտում է:

Նուրը նեղկում է.

հողը ըմպում է

արիւնը նռան

եւ իր սարսուռն

բաց շրթունքներից

սերմը ժայթկում է:

դւմբը ժայռն ու դրայ գլխօ, մա-
ղբոքը ցցութօ, ամբողջ մարմնով գո-
ղաւով, ցրկարօրէն հոգոտոտում է հո-
ղբոքը եւ կամաց կամաց հեռանում:

Հող եւ ուժգին տերտերաւոր:

Ծառերի միջից Խոլօրէն հառաչող.
ձայնը ըն Լափում, յետոյ, աստիճա-
նաբար ուժեղանում ըն, վեր ածուում
Լացի եւ աղաղակի, Գաղանի մոնջոցի,
սպանդանոցի եղբորական գոգոտում գո-
ջոտում ժայռ մեղմովը վրէ ճիջի:

Կինը ծնում է:

ԵՐԿՈՒ ՄԱՐԴ

Վիտալիտում են:

— Աչքերը... նրա աչքերը...

— Երկրաշարժի ժամանակ, գոմերում փակուած
կովերը այդպէս են բառաջում...

— Մի անգամ, այրուող մի տան մէջ, մի կին պո-
ռում էր նիշտ այդպէս...

— Տէ՛ր իմ, Տէ՛ր իմ...

— Աչքերը... մոռքուած գայլի նրա աչքերը...

— Տէ՛ր իմ, Տէ՛ր իմ...

ՕՐԻ ՉԱՅՆԸ

Սրտիս

դաշոյն

գարկին.

շրթերս

պատռեցին

ձայները...

ՄԵՐԵՆԵՐԸ

Թողէ՛ք ընկնեմ —

Ո՞ւր է՛ք տանում, ո՞ւր է՛ք տանում...

Թողէ՛ք ընկնեմ —

մեռնեմ:

ՋԵՅՆԱՐ

- Թուրը զարկին աղիֆներին... ա՛-ա՛-ա՛...
- Բազուկներս փշրուեցին...
- Մսերիս մէջ հրդեհ ընկաւ...
- Ոսկորներս կոտրուեցին...

Եւ մտաւ անտառը վայրում է:

ՄԵՆԱՐԳՈՂ

Մրնահարում են երկնակամարը...

Ո՞վ է սոսկալիօրէն հառաչում այս ժամին.

Ո՞ր գայլն է ոռնում եւ ինչո՞ւ այլափոխուած խեղճ ոչխարի մայոցը՝ բախում է դուռը եղբրական աշնան:

Ո՞վ է այն, անկարելի կտտուանփներով ոսկորները նմում:

Ո՞վ է զարնում իր երկաթէ անգութ բռունցքը այդ դիւրագայթ, գերազգայուն մերկ էակի մսերին:

Ո՞վ է մաշկում նրա մորթը վարդագոյն.

Ո՞վ է մորթում սիրտը նրան...

Յայտարարում եմ եւ սարսափում, — փանգի այդ փան տանջանք ինչո՞ւ համար:

Յայտարարում եմ եւ սարսափում, — փանգի այդ փան ցաւեր որո՞ւ համար:

Ինչո՞ւ համար —

մսերի մէջ մտած ակօսները այդ սուր.

պայթած երակների ողբը սրտակտուր.

բացուող ոսկորների ճիչը ահաւոր.

ու վառ արգանդների վիշտը արիւնքոր:

Մեծագո՛ր Աստուած. կամֆդ ի՞նչ է:

Աստուած Տիեզերքի, կամֆդ ինչո՞ւ է:

Խօսի՛ր, —

անիծեալ այս ժամին ո՞վ է որ պիտի գայ, ո՞վ է որ պիտի լայ:

Որովհետեւ, Աստուած Քանաանի, Յիսուս Զիքե-
նեաց լեռան, Աստուած ապտակուած, խաչուած —

խի՛ր, ո՞վ է ծնում, մարմինը քէ՞ հոգին, այն որ անսահմանն է քեւարկում, քէ՛ այն՝ որ ցատկում է ոստէ ի ոստ, սողում ֆարէ ի ֆար եւ հոգերի կրծքին պլլուելով տառապում:

Աստուա՛ծ, Ա՛յ՛ք քափանցող, Զե՛նք ստեղծա-
գործ. Սի՛րտ բաբախում, խօսի՛ր, խօսի՛ր —

Փանգի ահաւասիկ՝ խեղճ եւ անուժ եմ ես, տերեւի
նման դողդողուն, վեհերոտ ու շուարած:

Այո, խօսի՛ր —

Փանգի ահաւասիկ՝ խելքս սփռուած է տարակու-
սանքի առջեւ, խոնարհ եմ եւ սպառնացող, վախկոտ եմ եւ
ըմբոստ, աղօթող եւ հայեոյող

Եւ՛ ահա տառապանքի ձայների մէջ կանգնած

հարցապնդում եմ քեզ —

Ո՞ւր է նպատակը, ի՞նչ է նպատակը:

Ասի՛ր — քամին պատուում է ձայնս ու հեծկտող
հարցս խեղդում կոկորդս...

Մի բողբէ ամէն հնձ տոբմ է:

ՅԻՍՈՒՍԻ ՉԱՅՆԸ

Ահաւասիկ մարմինը իմ — քարկոծեցէ՛ք, սպանեցէ՛ք :

Ահաւասիկ սիրտս միայնակ — դաշոյնով սուր վիրաւորեցէ՛ք :

Որովհետեւ Աստուած եմ ես. — ցաւ, տառապանք, զոհաբերութիւն :



ՄԱՍՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

ԱՍՏՈՒԱԾ ՉԻՒՆ Ե ՄԱՔ-
ՐԱՄԱՔՐՈՒՐ ՄԻ ԱՆՈՒ Ե ԲԻՒ-
ՐԱՆՆ ՈՒ ԱՄԱՅԻ ՄԱՆՈՒ-
ԹԻՒՆ Ե ԱՍՏՈՒԱԾ, ԻՆՉ-
ՊԵՍ ԴԵԴԱԹԸ ԲԱՐՉՐԱ-
ԲԱՐՉ ԼԱՐԱՆ :

Զմեռ է:

Լեւոյ յ յարատեւութենէնցոյ քամի-
նցոյ ճշումն, չեցում, միօրինակ ե-
րկարօրէն ողբում, ւայ ւնում:

Երկու ու երկուք քողարկութեան
անյայտութեան ձիւնէ յոհող:

Միտմութիւն: Յուզարկաւորական
միայնութիւն: Մահ:

ԵՐԿՐԻ ՈՒՂՇԻՈՐՆԵՐ

— Զիւնի վրայ ոչ մի հետք կայ: Թաղուած փանա-
պարհները կորած են եւ ուղղութիւնը մնում է անյայտ...

— Քամիները ողբում են... ո՞վ է մեռել...

— Գոնէ որ եւ է նշան երեւէր անապատում այս
ամայի... փայտահատը այս վայրերում ձեռք չէ տուած
ծառերին:

— Քամիները հեծում են... ո՞ր հոգին է
գանգատում:

— Ասում են, պէտք է որոշել հիւսիսը միւս կէ-
տերը գտնելու համար: Բայց ի՞նչ օգուտ՝ երբ շարունակու-
թիւնը մնում է անյայտ յաւիտեանակէս:

— Քամիները լալիս են... ի՞նչ դադարով
պիտի տանեն:

— Ես զգում եմ մարմնիս մէջ մի ինչ որ բան է

անհետանում: Շարժուենք դէպի անծանօթը, որպէս զի տափ
լինի մի քիչ. այստեղ անապատ է ցրտերի:

— Բամիները հեծկլտում են. — ո՞վ մեռաւ:

— Այո՛, երկինքը խորհրդաւոր է եւ տարօրինակ,
մինչ ճիւնափռչին լեցնում է աչքերս բուռ բուռ խաւարով:
Ասում եմ քեզ, այստեղ տիրում է միայն անստոյգը. սպա-
սեմք Դիպուածին:

— Բամիները մղկտում են, մղկտում են, մղկտում
են... վստահօրէն մէկը մեռաւ:

— Լռի՛ր, մարդ անտանելի: Կարելի է մե՞նք ենք
որ մեռանք... Կարելի է մե՛նք ենք...

ԲԱՄԻՆԵՐԻ ՋԱՅՆԸ

Անցնել, նորից անցնել, ցատկել, վազել.
ռոնալ, կանչել, ձայներ ձայնել,
խառնշտկել ճիւնը հողին, հողը ճիւնին
ու ցատկելով վայել, մնչել,
հեծկլտանքներ հեծկլտալ
եւ լալ, եւ լալ, եւ լալ...

ՋԻՒՄԻ ՋԱՅՆԸ

Ես արեւ եմ բիրեղացած,
սառնամած.
մաքրամաքուր կուսութիւն
սգազգած —

սառններով, սառններով
փաթ-թում:
Ես արեւ եմ բիրեղացած,
սառնամած:

ՄԱՐԱԺՈՒԹԱՆՆ ԶԱՅՆԸ

Սա՛ն, սա՛ն, սա՛ն...
Երկնքի տակ
միս մինակ,
թափառում եմ
միս մինակ:
Միշտ սառ, միշտ սառ.
ձայնս մրսեց,
շունչս մրսեց,
սիրտս մրսեց:
Սա՛ն, սառ, սառ...

ԳԱՌԱԿԻ ՎԻՆԸ

Այստեղ փնտռիր, այնտեղ փնտռիր —
ռչի՛նչ:
Դեւը ո՛ւր է, Դեւը ո՛ւր է —
չկա՛յ:
Պարոն Դեւը անտառի մէջ՝
մեծ մի սուտ է:
Նոխազաւոր անտառի մէջ՝
լուկ մի բուռ է:

Այստեղ փնտոիր, այնտեղ փնտոիր —
նչի՛նչ:

Ակոսներս կրնոտում են.
ոսկորներս կոտրտում են,
աչքերիս մէջ մուր են ածել,
աղիքներս տարել քաղել:

Ո՛ր հալածանք, ո՛ր հալածանք:

Ոսկորներս ո՞ւր քաղեցին
ու մազերս ո՞ւր պրեցին:
Ո՞ւր է, ո՞ւր է գերեզմանս,
ո՞ւր է վերջին ապաստանս:

Ո՛ր չարչարանք, ո՛ր չարչարանք:

Այստեղ փնտոիր, այնտեղ փնտոիր —
նչի՛նչ, նչի՛նչ, նչի՛նչ...

ՄԱՆԱԳԻՏՈՂ ՆԻ ՅԻՍՈՒՄԻ ՉԱՅՈՒՐ

— Տէ՛ր իմ, Մեծագոր վարպետ —
կեանքի բոլոր եղանակներին՝ ծաղկածման,
ուրախութեան, ժպիտների, արցունքների եղանակներին՝ ես
փնտոեցի քո ներկայութիւնդ ամենայն բանի մէջ, ամէն տեղ,
եւ հետեւեցի հաւատարմօրէն ճամբիս բոլոր ժամերին, հո-
գուս մէջ դրոշմուած խորախորհուրդ նշաններին:

Այժմ, մեռելային ու տխուր այս պահին, Տէ՛ր,
ֆայերդ ոչ մէկ հետք չեն քողնում զարկուրելի այս ձիւնի
վրայ. դէմքս տուել եմ անապատին ու ֆայլում եմ գերեզմանի
մէջ մի անորոշ:

— Կա՛նգ առ. եթէ չես տեսնում կա՛նգ առ: Ճամ-
բան երկայն է դեռ, շա՛տ երկայն:

— Տէ՛ր իմ, կոխներից, աւերներից, սարսափ-
ներից յետոյ. յուսահատումի, սպասումի տանջանքներից յե-
տոյ. իմանալու երջանկութիւնից, սիրոյ վերքերից յետոյ այս-
տեղ չէ՞ պն կէտը ուր ուժասպառ կանգ են առնում, ուր
ամէն ինչ վերջանում է:

— Մա՛րդ միամիտ. վերջ չկա՛յ: Ճանապարհը կոր-
չում է հեռաւորութեան մէջ:

— Եթէ այդպէս է, ասի՛ր —
այս մարմնի մէջ որպիսի՞ ջղեր պիտի լարուեն՝
որպէս զի վիճի քոյլ քելերի նման չլսգուեն. որպիսի՞ ոսկոր-
ներ պիտի երկաթանան՝ որպէս զի չփշրուեն եւ ի՞նչ արիւն
պիտի հոսի կրակների մէջ տեղոտ:

— Աւելի քան մարմին պիտի լինես:

— Եթէ այդպէս է, ասի՛ր —
հոգուս ո՞ր լարերը պիտի քրքռան, ո՞ր երգը
պիտի հնչի եւ ո՞ր ուժը պիտի վերածնուի:

— Երգը գիտաւորների եւ աստղերի. երգը սկիզբ-
նասկիզբ եղանակի: Կշռոյդ եւ խորհուրդ:

— Եթէ այդպէս է, ասի՛ր —
այս գանգիս տակ որպիսի՞ խոհեր պիտի ար-

տացուիւին, ի՞նչ տրամաբանութիւն պիտի տիրէ եւ ի՞նչ գիտութիւն պիտի դեկավարի:

— Հօրս. — տիեզերքի խոհերով, տրամաբանութիւնով եւ գիտութիւնով, որ ասել է սէր:

— Բայց չե՞ս լսում, Տէր, սառնաշունչ եւ սուկալի քամի:

Ձե՛ս տեսնում, որ չեմ կարողանում առաջանալ: Բայց երբ մխրճում եմ ձիւնի մէջ, սեւ մշուշը աչքերս գիշերով է լեցնում, խեղդում կոկորդս ու մարում թոյլ ձայն:

— Մա՛րդ, չե՞ս տեսնում, որ լոյս, երկինք եւ ֆանապարհ քո մէջն են: Հաւատա՛ եւ կ'առաջանաս:

— Կո՛յր եմ, Տէր:

— Հաւատա՛ եւ կը տեսնես: Իմացի՛ր, իմացի՛ր, դո՛ւ ես Տիեզերք:

— Կո՛յր եմ, Տէր, կո՛յր եմ: Օ՛ր ցաւ, օ՛ր ցաւ... մերկահար քամիները ողբում են, փոքորկած տարածութիւնները զարնում են անյայտին, սահմանները փշրուել են եւ ահաւասիկ միմակութիւնը կլանում է ինձ:

Տէ՛ր Տէ՛ր, ինչո՞ւ հեռացար:

Ո՞ր կողմը ուղղեմ տատան ֆայլերս... ո՞ր երթամ...

ՉԱՅՆՈՐ

— Բաց թեւեր շնչելով սահում եմ տարածութեան մէջ...

— Թեւեր անյայտ բախում եմ աշխարհներին անյայտ...

— Ու՞ր ես գնում, հոգի:

— Անդնդից անդունդ...

— Անվերջ, անվերջ...

ԱՄՈՒՆԵՐՆԵՐ, ՆԵՐՎԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Բլրան վրայից ձիւների, յամրաֆայլ, յամրաֆայլ, վայր է իջնում թափօրը անհետացած աշխարհի...

— Մեռած ձայնը մղտալով բարձրանում է եւ հարցնում. — ո՞ւր է գնում, ո՞ւր է գնում ստուերը կորցրած ձայնը մեռած...

— Այս կողմ, այս կողմ... Կամաց, կամաց, դէպի Դուռը վերջնական մօտենում է դասը երգի գերբնական...

— Արցունքներս սառեցան:

— Ժամը ժամին կալաւ, մեռաւ:

— Օ՛ր ցաւ, օ՛ր ցաւ...

ՆԱՅԻՐ

Տեղդ հանգիստ կանգնիր... ձեռքերդ մի կոտրտիր, մազերդ մի՛ փշիր...

ՄԱՅԻՐ

Ո՞ւր եմ տանում նրա մարմինը... ի՞նչ հագուստ եմ հագցրել... գէթ մազերը լուացի՞ն...

ՏԱՅՐԸ

Հոգիին մտածելու է. կի՛ն, հոգիին մտածելու է:

ՋԱՅՆԵՐ. ՀՈՒՔԵՐ

— Մօտենում է յուզարկաւորութիւնը. ահա բե-
րում են ձիւնէ աղջկան:

— Դժգոյն շրթունքներէ վրայ սառոյցէ մի ժպիտ
է ծաղկել...

— Ասացէ՛ք, ո՛ր ասացէ՛ք, յուզարկաւորութիւնը
այս տխուր՝ սրտակտուր, ո՞ւր է գնում, ո՞ր հեռուն է
հեռանում...

— Այս մրրի՛կը... անստուգութեան սարսափելի
ձայնը այս, այս մղկտող քաւալումը ոչինչի...

— Ու ձիւնը այս ըմբոստացած՝ մարդ չգիտէ
ինչի դէմ...

— Ասացէ՛ք, ո՛ր ասացէ՛ք, յուզարկաւորութիւնը
այս տխուր՝ սրտակտուր, ո՞ւր է գնում, ո՞ր հեռուն է հե-
ռանում...

ՄԱՅՐԸ

Թողնէ՛իր մօտենայի... վերջին անգամ համ-
բուրէի...

ՏԱՅՐԸ

Ի գուր է, կին: Նրան կը համբուրեն հրեշտակները:

ՋԱՅՆԵՐ. ԱՄՈՒՆԵՐՆԵՐ

— Արձագանգը լռութեան անապատից անապատ
գլորունց գնաց...

— Խեղճ աղջիկը... Խեղճ աղջիկը...

— Ես տեսնում եմ. գալիս եմ:

— Ի՞նչ դանդաղ եմ, ի՞նչ դանդաղ...

— Ասացէ՛ք, ո՛ր ասացէ՛ք, յուզարկաւորութիւնը
այս տխուր՝ սրտակտուր, ո՞ւր է գնում, ո՞ր հեռուն է հե-
ռանում...

ՄԱՅՐԸ

Ի՞նչ սաւանով պիտի փաթեմ փոքրիկ ու նուրբ
մարմինը նրա... Պիտի մըսի, պիտի մըսի...

ՋԱՅՆԵՐ. ԱՄՈՒՆԵՐՆԵՐ

— Գալիս եմ, գալիս:

— Լռութիւն, լռութիւն...

*Չի՛ն հագած ճերմակ աղջիկներ
առաջանում են հա՛տ կամաց հո՞նց
ուսճորի վրայ կրօնով Սիրովարդի դռնից:
Նրանք ասում են. —*

Ոսկէ Դրան շեմի առջեւ մահը քառեց հեծկտալով.
Ոսկէ Դրան լոյսը պայծառ մութը ընկաւ քաւա-
լունով:

Ձիւնէ հոգին պիտի տանեն անհունի վառ հրեշ-
տակները
Իսկ մարմնի խուլ տանջանքը պիտի առնեն սեւ
հոգերը:

Տիեզերք՝ ընդունի՛ր գոհաբերութիւնը:
Տիեզերք՝ ընդունի՛ր գոհաբերութիւնը:

ԵՌԱՋԻՆ ՉԱՅՆԸ

Ո՛ր իմ փոքրեր, ասէ՛ք, ասէ՛ք —
արեւը բիւր շրջաններով,
ադամանդէ ինչպէս մի նետ
աստղերի հետ
ն՞ր է վազում
ն՞ր անդունդն է որոնում:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՉԱՅՆԸ

Կամաց, կամաց առաջացէ՛ք —
աղօթեցէ՛ք:

ԵՐՐՈՐԴ ՉԱՅՆԸ

Ո՛ր իմ փոքրեր, ո՛ր իմ փոքրեր, ասէ՛ք, ասէ՛ք —
երկրագունդը ընդմիշտ սառած,
մեռած, մեռած,
ն՞ր անյայտը, որ անծայրը
պիտի ընկնի
մեռա՛ծ, մեռա՛ծ...

ԽՈՒՄԲԸ

Դո՛ւռ երկաթէ, ահաւասիկ բիւրեղացած խօլ երազ-
ներ.
հագիւ ծլած, բոցերի մէջ ըմբոստացած ցանկու-
թիւներ.
փեղ ենփ բերում եւ աղաչում լալահառաչ աղօթք-
ներով —
լուսաւորի՛ր, քեւաւորի՛ր երկնփների հարսը այս
նոր:

Տիեզերք՝ ընդունի՛ր գոհաբերութիւնը:
Տիեզերք՝ ընդունի՛ր գոհաբերութիւնը:

ԵՐԿՐՈՒ ՉԱՅՆԸ

Ո՛ր իմ փոքրեր, ներմակ փոքրեր, ասէ՛ք, ասէ՛ք —
երկրագունդը ընդմիշտ սառած,
մեռած, մեռած,
ն՞ր անդունդում քաւալուելով պիտի կորչի,
անհետանայ, փռշիւանայ —
երկրագունդը մեռած, մեռած...

ԵՐԿՐՈՐԴ ՉԱՅՆԸ

Կամաց, կամաց առաջացէ՛ք —
աղօթեցէ՛ք...

ՔԱՄԻՆԵՐԻ ՋԱՅՆԸ

Տարածուք-իւնները այրել,
վազել, ցատկել, փշրել, կանչել,
գիշեր ցորեկ մայել
անծայրի մէջ
անդնդաշէջ
դարձիդարձով պտտել
ու ոռնալով ձայներ փնտտել
ու լալ, ու լալ, ու լալ...

*Անշ աշտուս քամիները Լաւագին
երգութ՝ են ու ողբութ՝ ձիւնի եւ մահի
խորհրդանշանի հետ՝ տարածութեան
սահմանադրող-դաշնակցութեան մէջ
մերթ ընդ մերթ Լաւութ՝ է Անտրոպոլ!
ողբերգական ձայնը: —*

Ո՞ւր ես, Տէ՛ր, ո՞ւր ես...

— ❦ —

ՋԱՅՆԵՐ ԵՎ ԵՂԵՅՈՒՄ
ՆՈԳԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

գիւհերային բարդ տոութիւնների
մէջ խորասուզութեամբ հայ մի եղբայր:

Գմբէթի բարձր տաճարներէ
մեղմորէն ճաճանցող աստղերի Գաւ-
տէն է երեւում՝ անհունով Գօթեղա-
րար:

Խորքում, մութեւ Գրգու է սեղանը,
սպայն, առջեւ, մի քանի Գեո-
լոգիայի մոմեր վառւում են Գողթ-
քուն ու մոռալ բոցերով, մերթ ընդ-
մերթ Գորս ցարկեցնելով ոսկրների
Գոնար ու թառամած ներկայու-
թիւնը: Հասարակ մի քիչ Կարճ սի-
նթիւն, ստուգների խաղին մէջ, նմա-
նում են զոտի հսկաներ, որոնց ու-
սերի վրայ բեռնանում է ահաւոր
ճանրութիւնը:

Միտեր ու տապալակ եղբայրներ
լցնում է ճանրաճանր խոհանոց:

Պատերի նկարների վրայ Գիւհեր
թրեռումն քողեր է ման առում:

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

... Անհունի խոր լուսնիներէ մէջ ձայնում են
լարեր լալագին եւ տաղերը երկնային՝

Ճերմակ քոչունների ներմակ քեւարկում —
աստղերի բարդ երգեհոնի լոյսերն են ժողովում:
Տիեզերքի վրայ, յամբօրէն, ձիւնէ վարդի ծուկներ
են սաւառնում: Անսահմանից անսահման սրսրփում է հոգի-
ների մեղեդին

ու յոյսերի խարոյկը՝
աղօքֆների, սաղմոսների սրտից պոկած մեծա-
քռիչք բոցերով
նարնատելով
արեւելքի լուսօրեան մէջ նոր կեանք առնող ցաւն
է հիւսում:

ՀԻՇՈՒՄԵՐ

Անդրնկաց եկեղեցում
ֆերովքեներ կաթոգին
տաղ են երգում
պոկած Աստծոյ շրթունքներից:

Անդրնկաց եկեղեցում
ահա նախքը հոգիների
ու շնչող ձայնը աստղի:

ՄԻ ԲԵՐՈՎԷ

Տեսայ —
նառագայթի վրայ լուսնի
աղօքելով —

տեսա՛յ, տեսա՛յ —
դէպի երկինք բարձրացաւ
եղբայր մի
նառագայթի վրայ լուսնի:

ՄԱՐՈՒՈՂ ՄԻ ՄՈՍ

կաթիլ կաթիլ
նոսփելդ
արիւն քարոնց
ու սպաննեց,
գոհարերեց
լոյսս
մատաղ:

ՄԻ ՀՈԳԻ ԵՂՈԹՈՒՄ Է

Քո աստղերը, օ՛ Աստուած, նման են վարդերին որ
լուսինը համբուրեց եւ պարտէզդ դրախտավայր, հրաշքով
պտղած, ոսկիներով շղարշուած, լեցնում են ինձ անստու-
գութեան հեզ փաղցով:

Թռիչքս երերում է, օ՛ Աստուած, տարածութեան
մշուշապատ անդունդներից հալածում եւ հովերից համ-
բուրում:

Օգնի՛ր, օգնի՛ր ինձ Աստուած:

ՄԻ ՋԱՅՆ

Պիտի դառնաս բոց մի յստակ .
պիտի վառուես սուրբ ոտքերի
արիւնահոս կաթիլների
հրաշփի տակ :

ՈՒՐԻՇ ՄԻ ՋԱՅՆ

Պիտի դառնաս կաթիլ արցունք
Աստուածամօր տառապագին
աչքերից վայր
կամաց ընկած :

ՄԵՆՏՐԳՈՂ

Երկնքների բոցակիզուած աշտարակից քաւալուե-
լով վայր են ընկնում մեծ յամբուրեան ժամերը եւ սրածայր
նետերի պէս խոցւում կրծքին հոգերի
ու սրտերի միջից պոկում՝
ձայներ վշտի, ձայներ արեան, ձայներ կրակի :
Եկեղեցին տուն է ցաւի :

ՋԱՅՆԵՐ

Պոօ՛սխումէ, պոօ՛սխումէ :

*ՊԼԱՏՈՆԻ ՎՐԱՅ ԿԱՌՈՒՄԸ ՀՐԵՀՐԱԿ՝
ՆԵՐԻ ԵՒ ՍՐԵՐԻ ՆԿԱՐՆԵՐԸ ԱԿՍՈՒՄ ԵՆ
ԿԵՆՏԱՆԱՆԱԼ ԵՒ ՀԱՐԺՈՒՆԸ :*

ՄԻ ՄԱՐԺԻՐՈՍ

Անապատների մէջ քաշփեցին պատուած իմ
մարմինը եւ մինչեւ գլուխ աւազի մէջ քաղեցին իմ մարմինը .
եւ եղաւ մարմինս դիակ անկենդան եւ ծով աւազի
մէջ եղաւ գլուխս ուրուական :

Կանչ կանչեց ձայնս կոկորդս նեղֆելով՝ Աստուած
մարտիրոսաց ո՞ւր ես —
ի պատասխան հով մի անցաւ մայելով :
Եւ եղաւ մարմինս դիակ անկենդան եւ ծով աւազի
մէջ եղաւ գլուխս ուրուական :

ՄԻ ՋԱՅՆ

Պոօ՛սխումէ, պոօ՛սխումէ :

ՈՒՐԻՇ ՄԻ ՄԱՐԺԻՐՈՍ

*ՀԵՌՈՒՅԼ ԼՈՒՒՈՂ, ԽՈՒՆ ԵՒ ՄԻԱ-
ՃԱՅՆ ՄԻ ԵՐԱԺՀՐՈՒԹԻՒՆ :*

Խարազանեցին մարմինս եւ խարազանեցին հոգիս :
Օձուրեց ոգիս մարմնի մէջ մի օձի :
Գիշերների երազների մղձաւանջը մրմախարեց հո-
գիս եւ տարակոյսների սեւ որդերը սողացին մերկ գան-
գիս վրայից :

Խաւար էր աշխարհ եւ մութ էր երկինք :
Բայց նա՝ որ զարկեց խիզմն իմ, որ լեցրեց ինձ

ցաւերով, որ այրեց արիւնս քոյներով, որ ոսկորներս փշրեց —
ասեց.

դո՛ւ ես իմ զաւակ, մա՛րդ տառապանքի եւ խօ-
լութեան.

եւ երբ ասեց՝ իջաւ լոյսը երկնային եւ վառուեց
աշխարհը սպառնացող բոցերով:

Պատգամները անհանգիստ երեւո՞ւմ են:

ՆՐԵՃՈՒԿՆԵՐԸ

Տարածութեան կատարին
հեղեղ մի երկնային
մոնչում է քաւալուելով:
Որտում է ձայնը
աստուածային,
հեծկլտալով
դուրս եմ խուժում հովերը
ու փրշրում կռիւները
ծովերի:



*Երաժշտութիւնը տո՞ւմ է:
դ. Բաբայ, սպիւղբը թոյլ բայց յետոյ
աւելի ու աւելի ուժեղ, բառաւոր մը
ցեղեցիկ գո՞ւմ է:*

Լսո՞ւմ է խոր մի ձայն:

ԴՐԱՅ ԶԵՅՆԸ

Ժամկո՛չ, ժամկո՛չ, բաց արա դուռը... երեխան
հիւանդ է, շատ հիւանդ է... հաղորդութիւն, ժամկոչ...
Քնո՞ւմ ես անիծեալ... ի սէրն Աստուծոյ, վերջին շունչը տա-
լից առաջ շուտ հասէ՛ք... Տէր Հայրը ո՞ւր է... ժամկո՛չ,
ժամկո՛չ... պէտք է ազատել այդ հոգին... չե՞ս հասկանում
քրիստոնեայ... ժամկո՛չ, ժամկո՛չ...

Խն մ'ո՞ւմ հանգչո՞ւմ է:

ՄԵՌՔԻ ԵՐԵՌՔԻ ՆՈԳԻՆ

Ի՛մ Աստուած, ահաւասիկ աչքերը իմ՝ կարդա՛ եւ
տես — պարզ եմ եւ վնիտ ինչպէս ջուրը ական.

եւ ահաւասիկ հոգին իմ՝ անարատ որպէս աղա-
մանդ եւ մաքուր անմեղութեամբ, ինչպէս հրեշտակներդ
նայում էք եւ քերով բերիդ ձայնը:

Ի՛մ Աստուած, ի՛մ Աստուած...



*Սեղանի վրայի Գեո ջմարութեամբ
մ'երբ մէկ էւ անհանգիստ շարժութիւն
են ու Գողգոթայի բոցակո՞ւմ: Կա-
նանջ այդ տոյսերի ետեւ յանկարծ
երկու աչքեր են վառութիւն արցուն-
քով ծածկութեամբ:*

Ու Լսո՞ւմ է Լիւսարութեամբ օր ձայն:

ԱՄՐԻԱԺԱՄՈՐ ՉԷՅԼԸ

Ես եմ Մայրը...
Ընդմիջտ, ընդմիջտ մեկնեցաւ
գաւակ իմ որ խաչուեցաւ:
Ես եմ Մայրը... Աչքերս յառած
դէպի նամբան երկայնատարած
ուրկից անցաւ իմ Աստուած:
Սիրտ եմ ես, լալիւն եւ ցաւ,
ողբը նրա որ մեռաւ:
Ես եմ Մայրը — Մարիամը —
վշտի ժամը
որ զարնում է հեռուներէն
ձեռքը հրագէն
գաւկիս, գաւկիս, որ մեռաւ,
որ խաչուեցաւ:
Ե՛ս եմ Մայրը:

ԴԵՂՆՐ

— Արցունքներդ աղամանդ եմ, Մարիամ, հոգիներ-
բում մաքրամաքուր, անքառամ:

— Արցունքներդ լոյս վարդեր եմ, Մարիամ, հո-
գիների փեքակներում փաղցրահամ:

— Արցունքներդ բաժակներ եմ, Մարիամ, հոգի-
ների ծաղիկներում բարեխնամ:

— Մարիա՛մ, սիրի՛ր լոյսդ արարչաւանդ՝ սրտերի
մէջ ընդմիջտ հիւանդ:

— Մարիա՛մ, ածիր սէրդ հրատուչար՝ սրտերի
մէջ վիրաւոր:

— Մարիա՛մ, լեցուր յոյսդ արեւնավառ՝ սրտերի
մէջ անմխիթար:

ՄՈՄԵՐԸ

Մեր բոցերը ջերմ փերքեր եմ
ծաղիկների հոգեռանդ.
Վառ ձիւնների ծուէններ եմ, —
լուռ ցաւեր եմ
ու խոհեր եմ վշտաւանդ:

ՔԵՐՈՎԵՆՆԵՐԻ ԽՈՒՄԲԸ

Ծովերը երկինք եմ բարձրանում,
մրբիկը ամպ է պատռտում:
Լոյսերի մէջ
փռվող փռվող եմ
աստղեր ահա գլորուեցին,
անցան, անցան,
բախուեցին՝
անսահմանից անսահման:

Միայն Մարիամի ձայնն է յստակ,
միայնակ, միայնակ
որ տրամասուգ,
ինչպէս գառնուկ
սպասումով հալածուած

կանչում է անաղմուկ. —
գաւա՛կ, գաւա՛կ...

Ծովերը երկինք են բարձրանում
ու փոքորկում:

ԵՂՈՒՔՆԵՐ

— Մա՛յր Մարիամ, արա այնպէս, որ արտերը
ծով ցորենի ալիւններով օրօրուն են ձմեռը՝ սեղանի վրայ
հացը լինի ոսկեցող:

— Մա՛յր Մարիամ, արա այնպէս, որ բշուառու-
րիւնը սուր ակօսանքով, մարմինը մեր չկրծի եւ չկրծի հո-
գին մեր եւ լինի ժպիտը լուսոյ եւ լինի լոյսը սիրոյ:

— Մայր Մարիամ, արա այնպէս, որ կրակը չլափի
մեր տունը եւ որ վէրք, բորոտութիւն եւ ամենայն տեսակ
հիւանդութիւն, չանդամալուծեն դաժանակիր մարմինը մեր,
եւ լինի ուժ եւ եռանդ:

— Մա՛յր Մարիամ, արա այնպէս, որ մահը, գի-
շերներում Տիեզերքի, չըջի չորս կողմը տան, չհառաչի,
չողբայ օրօրոցների վրայ մանկանց եւ անկողնոյ վրայ նորա-
պսակ հարսերի:

ԼԱՄՈՒԷԾԼԱՄԷՅՐ

Ամէն կողմից գալիս են նրանք՝ հարուստ եւ աղ-
քատ, մեծ եւ փոքր, եւ նա որ հօգօր է եւ նա որ բշուառ

եւ չոքում են

ու բոցավառ շրթունքներով փսփաում են հսկայ
ցաւեր ու վէրքերի արիւնների պատմութիւններ:

Եւ կրակը վազում է աշխարհի վրայից՝ արագ,
սոսկալի ու մահաշունչ՝ լափում է փաղափներ եւ գիւղեր,
դաշտեր եւ անտառներ

Եւ բոյնը քոչունների եւ քուրը ծաղիկների:

Եւ մեծ մոնչիւնը ու սղաղակը մարդկութեան՝
բարձրանում է դէպի երկինք եւ կայծակնաւար բախում տա-
րածութեանց լուրքեան բոցերին

ողբ մեծ տարածելով աշխարհից աշխարհ:

Եւ միայն մի մայր եմ, աւա՛ղ, որ սպասում է, որ
սպասում է...

Եւ միայն մի խեղճ մայր եմ, որ լալիս է, որ ողբում
է, որ սպասում է...

Նաւա, Վ՛հրոտող ճնշղանների մ'ի ձայն:
Լ՛գա, աստիճանաբար, Եկեղեցի-ոյ
ջորսս կողմ'ը Լեցի-ոտմ' Ե Ժարօրոհնայ
ձայներով, Խոռ-Լ չեծոտմ'ներով, զու
աղաղակներով:

Ներսէ, մոմ'երը մ'էկը մ'իտի Երե-
ւոց մ'արտոտմ' Են Ետ ամ'էն անգամ՝ որ
մ'ի մոմ' Ե չանգջոտմ' մ'ի չեծկտանք
Ե բարձրանոտմ': Ղոտ-ո-երը սպստմ' Են
Հարթոտ-Եւ, Գալ-Երի վրայ բաւոտմ'ներ
Են վազոտմ' ոտ-Եկեղեցի-ոյ Նաւ-Ե Լեցի-ոտմ'
Ե չառ-աշունքներով Եւ չեծեանքներով:

ԱՇՆՆԵՐԳՈՂ

Տո՛ւն ցաւի եւ տառապանքի, տո՛ւն ողբի եւ խա-
չելութեան,

տո՛ւն աստուածաստեղծ ողբերգութեան.

տո՛ւն արեան պարի, տո՛ւն զոհաբերութեան, տուն
վշտաբույս արցունքների.

տո՛ւն պատերազմի, յուսաբեկութեան, չֆառ-
րութեան —

ահաւասի՛կ, ահաւասի՛կ, հրդեհի սրտիդ մէջ,
սգաւորութիւնը պատարագների

եւ մեռելոցը բազմաձայն:

Ահաւասի՛կ երգը երգոց բանդագուշեալ մարդկու-
րեան, սրտակէզ եւ աղետարշ երգը երգոց,

երգը արեան, խաչելութեան:

ԴՐՄԻ ՋԷՅՆԵՐԸ ԵՒ ԵՂԷՂԵՎՆԵՐԸ

— Գալի՛ս եմ... գալի՛ս եմ... գիւղերից, ֆաղաֆ-
ներից... զարնում եմ, սպաննում, կոտորում...

— Աստղերը մարութի եմ... հովերը ոռնում եմ...

— Աստուա՛ծ, Աստուա՛ծ... սոսկալի խաւար է
պատել... աշխարհը գլորուել է մի գիշեր... երկինքը խաւար
է պատել...

— Օգնութի՛ւն, օգնութի՛ւն... դանակները ձեռ-
քերին, արիւնքաքալս պար եմ բռնել...

— Կովերը, ոչխարները սարսափահար վազում
են... ո՞ւր եմ վազում... ո՞ւր...

— Տուները այրում եմ եւ տուների մէջ այրում
եմ մանուկների օրօրոցները եւ այրում է հացը սեղանների
վրայ խոնարհ...

— Մե՛ծ Աստուած... մե՛ծ Աստուած...

ՄԻ ԱՌԻՐԲ

Եւ աղաղակում էին. խա՛չ հան գդա, խա՛չ հան
զգա...

ՋԷՅՆԵՐԸ

— Կրակով պեղում երկնքի վրայ ձայնս ընկաւ
եւ այրուեց...

— Վայրենաշունչ վոհմակները բոցերի լափում եմ
սիրտը պղծների...

ԱՌԻՐԸ

Եւ աղաղակները ամբոյսի պողպատէ գամերի պէս
զամւում էին նրա գլխի մէջ՝ լեցուն ֆաղցր խոհերով:

Եւ սեւ էր երկինք եւ սեւ էր երկիր:

ՋԷՅՆԵՐ

— Աստուա՛ծ, Աստուա՛ծ... ա՛ն գիշերը ջար-
դերի, նախնիների...

— Աստուա՛ծ, Աստուա՛ծ... խաւարի մէջ գլո-
րուելով ֆաղափները մեռնում եմ...

- Մի՛ խնայե՛ք, պաշտպանուեցե՛ք...
— Ձեր սրտերը բող լեցուեն վրէժով, վրէժով,
վրէժով...
- Բացե՛ք դուռը. ագատեցե՛ք, ագատեցե՛ք...

*Ձանդապետը սպասում է մեծ-
ւայրն ճայնող զօղանշու:*

ԱՌԻՐԲԸ

Բարձր ու ողբալու ճայնող:

Եւ փշեայ պսակ ծալեցին իր գլխին եւ կարմրա-
կարմիր տօնագգեստով, ինչպէս նոր փեսայ արիւնի, զար-
դարեցին նրան:

Եւ ասեց Պիղատոս. «Ահա մարդը» — բայց ամ-
բոյժը. խա՛չ հան զդա, խա՛չ հան զդա...

Եւ բժեցին նրա երեսին եւ ապտակեցին նրա
երեսը...

ՋԷՑԱՆԵՐ

- Բա՛ց արե՛ք դուռը, բա՛ց արե՛ք դուռը...
- Սպա՛ննում են... այրում, փշրում...

ԱՌԻՐԲԸ

Եւ խաչ հանեցին նրան:

Գամերով ձեռքերը պատուեցին, ոտքերը ծակե-
ցին եւ խաչը անմեղուքեան եղաւ ջահը արիւնքաթախ
վրէժների...

ՋԷՑԱՆԵՐ

— Ինքնասպանի մի ձայն ընկել է պատի վրայ եւ
տատապելով քալարում է...

— Գմբէքը վառուել է տարօրինակ լոյսերով...

— Ծովի վրայ մի մեծ նաւ յուսահատ սուլում է
եւ ընկղմում...

ԱՌԻՐԲԸ

Եւ Յիսուս մարում ձայնով բացագանչեց. —
Ելի, ելի. լա՛մա սաբաֆքանի... Բայց երկինքը
լուրբեան մէջ քաղում՝ չորտաց,
եւ լուռ էր Հայրն իր, ինչպէս մի լեռ ձիւնապատ...

ՋԷՑԱՆԵՐ

- Ելի, ելի. լա՛մա սաբաֆքանի...
- Ելի, ելի. լա՛մա սաբաֆքանի...

*Հեռաւոր յոթորկ: Ժայռերին
կողքով աւերներու ճայն:*

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

— Ելի, ելի. լա՛մա սաբաֆքանի...
Այն օրից ի վեր, խաչը իր սեւատարած բեւերն
է պարզում հոգիների վրայ, ինչպէս գիշերային դժբախտա-
բեր մի սեւ բռնուն:
Այն օրից ի վեր, մարդկանց սրտերը խարազա-
նուեցին.

Եւ ծովեր ու լեռներ, երկինք ու երկիր —
նշմարտապէս, նշմարտապէս —
Գողգոթայի տանջանքներով հեկեկեցին:

*Քուր ձայները աստիճանաբար
ւռուժ են: քիչ յետոյ. —*

ԱՆՐՈՎԲՆՆԵՐ

Տարածութեան մէջ ոչ մէկ ձայն,
ոչ մէկ կանչ:
Հրեշտակները հիաստանչ՝
ալիստան ոսկեպար՝
լոյս են հիւսում սիրաբար:

ՆՐԵՃՄԵՎՆԵՐ

Թող վայր իջնի ֆողը լոյսի —
լուսաւորուի ամբողջ աշխարհ.
Քող վայր իջնի ֆողը լոյսի
երկրագնդի հետ պտըտի:

ՄԻ ՆՈԳԻ

Երկրակամարի
ծայրին կախուել է
այգաստղը մինակ:
Կամա՛ց շարժեցէ՛ք

Քեւերը ձեր կրակ՝
քէ չէ կը մարուի
այգաստղը մինակ:

*Լսու՜մ է առաւօտեան զանգա-
կներն միօրինակ զողանջէ: Դռները
բացու՜մ են: Էլիամամոսի մէջ,
քաջանայ ցե-հողերն աղօթ ստութե-
րն Նման չարժու՜մ են սեղանի
առջէս:*

*Ու ւսու՜մ են նրանց հետ ջարթնե-
ցած քողարկուած ձայները. —*

— Տէ՛ր, եթէ զըրբունս իմ բանաս, բերան իմ եր-
գեսցէ գորհնութիւնս քն...

— Տէ՛ր, եթէ զըրբունս իմ բանաս, բերան իմ եր-
գեսցէ գորհնութիւնս քն...

ԱՄԻՆԻ ԲԵՐԹՈՒՆԺԸ

ԴՐԱՄԵՐԿ

ԱՅՅԵՒՈՐ Է ՎԻՇԱՐԸ: ԱՅՏՈՒՆԻ
ՊԵՏԿԵՐԸ ՄԻՇՏ ՆՈՅՆԸ ՉԷ:

ՓՇՐԻՐ ԿԱՄՔԻԴ ՄՈՒՐՃԵՐՈՎ
ՇԼԱՅՆԵՐԸ ՈՐ ԿԵՇԿԵՆԻՒՄ ԵՆ
ՔԵՉ: ԱՅՅԵՒՈՐ Է ՎԻՇԱՐԸ: ՄԻՆ
ՉՏՐԵԿԱՆ ՈՂԲԵՐԿՈՒԹԵՆՆ ՄԵՂԵՐԸ
ԲԻՒՐԵՉԱՆ ԵՆ ԵՒ ՆԱԵՅԻՉ:

ԱՅՅԵՒՈՐ Է ՎԻՇԱՐԸ:

ԵՐԿ ԵՂԻՐ. ԲՈՅ ԵՂԻՐ:

Է.

ԿԱՄՔԻՐԻ ՍՎԻՇԸ

ՆԱԽԵՐԴ

Անհունների վառ մատերը՝ սրսիալով
լարերի վրայ խորհուրդների
եւ սրտի մէջ
ոսկեջութակ գիշերների՝
հոգիների բոց են ժողում :

Մինչ տենդագին քեւեր անյայտ
խոր լուրքեան կուրծքն են պեղում —
շնչալով սուրում, փախում դէպի երազ :

Յետոյ, կամաց, անծայրածիր
գաղտնիքներից տարածութեան,
մի մեղեդի մեղմաբբիո
դուրս է գալիս եւ սրսբիուն
ձայնը տալիս անեզրութեան :

Գիշեր՝ համերգ դաշնալի,
գիշեր՝ տրտում քագուհի,
գիշեր՝ խոյանք ոսկեման,
գիշեր՝ տառաք անսահման,
գիշեր՝ կախարդ երածիշտ
գիշեր՝ փածիշտ աստղերի :

Ու տենդագին քեւեր անյայտ
խոր լուրքեան կուրծքն են պեղում —
շնչալով սուրում, փախում դէպի երազ :

Մղոնների ետեւ ընկած
մեռնող աստղի մղկտանքը
անհունի մէջ վայր է գլորում
ու թաւալում:

Յետոյ ուրիշ բռնկած ձայներ
սուրում են վար, դէպի անդունդ
ուր գունդ ի գունդ
կանանչ աստղեր
որոնում են անյայտ մի ստուեր:

Եւ յանկարծ, մեծարարբառ մի երաժիշտ բամբա-
հար,

հոգետանջ,
հիասքանչ
երգում է:

*Մութ գաղտնիք տոսաւորութեան
տապ հրաշագործաւ մի բռնորդ վրայ,
թափանցիկ քղամոտներով ոսկեզարմ
ու դոգոյն աղբիւրներ՝ ուռածապան,
սաղափառքով քայլերով՝ սքանչալի
դառնում են մարմարէ մեծ մի
սափորի հուրքը, նման երազային
ստուերներ, որոնք սրտայոյզ տար
են բռնել մեծ գաղտնիքի առջեւ:*

ՄԵՆՏԵԳՈՂ

Ո՛ր գիշեր, ո՛ր գիշեր, շեմիդ սոջեւ կանգնած,
լսում եմ սարսուռն քնարիդ ձայնը՝ բիւրեղ եւ օրօրուն,

որի շուրջը քափառում է երաժշտական մտա-
ծումը աշխարհի:

Թեւերդ սլանում են մարմանդ եւ խորհրդաբեր,
ինչպէս պատարագի Սուրբ Սկիի վրայ ֆօղը քափանցիկ եւ
տարածում են լեռների, դաշտերի եւ Ովկեանոսի վրայ:

Եւ ահա բաց ես սնում հոգուդ հրաշալիօրէն գե-
ղեցիկ անդունդը, սփռում ես լայն սրտիդ լուռ տրովումը,
ուր սահում է երազիս յայտնատես մար:

Ես սիրում եմ քեզ, ո՛ր մեմաստան հոգեստուեր,
ուր խոհերը վշտանուէր բոց են վառում աննառագայթ ու
ինքնաբաւ լոյսերով

մեմուքեանդ մեմուքիւնը պեղելով
եւ խանդագին հոգուս պարը տաղելով:

Ո՛ր գիշեր, ո՛ր գիշեր —
լարերդ հնչում են, մեղեդիներիդ շրթունքներից
աստղերը լոյս են փառում.

բռնած — ասուպներիդ դեղնավարս վագում են մի մի ջահ

մինչ մեմուքիւնս
բարձրացնում է մինչեւ լուրքեանդ սահմանը
խնկաբոյր լուրքիւնը սրտիս՝
նոյն կրակի մէջ այրւող:

ՄԻ ՔՐՄՈՒՇԻ

Թողէ՛ք քափուեն լուսանանա՛ն Վարսերը մեր,
ո՛ր փոյրեր, ո՛ր փոյրեր,
քողէ՛ք ծածկեն երազների պաղ լոյսերով,
հմայֆներով,
ուրունների խաւար, խաւար գերեզմաններ:

ՄԻ ԱՂԶԻԿ

Ահա եկան, ահա եկան՝
հոգիների ասպուղան —
մեռած սիրոյ հառաչանֆներ,
փակ աչֆերով քալիծներ:

ՄԻ ՈՒՐԻՇ ԱՂԶԻԿ

Ինձ բանդեցին
դալուկ ձայներ,
ինչպէս հովից
հիւսուած ֆողեր. —
ինձ բանդեցին
դալուկ ձայներ:

ՔՐՄՈՒՇԻՆ

Անդորրութեան մեղմ շունչի տակ,
ո՛ր փոյրեր, ո՛ր փոյրեր,
մենք նուաղած՝ մեռնող սուտակ՝
համբուրում ենք սուգի յուշեր:

ՄԻ ԱՂԶԻԿ

Աստղերի վառ սկիհներից,
բոցակիզուած մասունֆները հոգիների
վայր են ընկնում եւ աշխարհի
հետը ծածուկ հաղորդում:

ԽՈՒՄԲԸ

Սափորը լի է արցունֆների արծաթով,
սափորը լի է հոգիների ցօղերով:
Աստեղալար ջութակները հեծում են
պարի նման աշխարհները դառնում են:

ՄԻ ԱՂԶԻԿ

Աստղը աստղին սէր խոստացաւ
ռակէարցունֆ լոյսերով. —
աստղը անդունդ գլորուեցաւ՝
սէրս ընդմիշտ գոհելով:

ՄԻ ՈՒՐԻՇԸ

Սարսուռն լարը սրտիս
երգեց, երգեց
ու փըշրուեց —
սարսուռն լարը սրտիս:

ՄԻ ՈՒՐԻՇԸ

Դողդող լարը հոգուս
ելլաւ, ելլաւ
աստղերի մամբով
ու վայր ընկաւ
լալով:

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

... Եւ Աստուած, իր բոցերի տօսախներում՝
լուսացնցուղ եւ մոլեգին՝
մի բիւրազան եւ ալետանջ
տաղ է տաւում անհունականջ
ու գիշերանց մութերի մէջ,
անդունդաշէջ,
հագար քեւեր շարժելով կրակնավառ
իջնում է վար
դէպի վիւր անյայտների,
ովկեանոսը գաղտնիքների:

Մինչ մեղեդին մտածումիս
վինն է գարնում հեծող սրտիս
ու սլանում, ու սլանում...

ԳԻՏԵՐԱՅԻՆ ԱՆԻՐԵՍԱՆՆԵՐԻ ԼԱՐԵՐԸ
ՀԱՐ ԿԱՄՎԱԳ ՆՆՉՈՒՄ ԵՆ:

ՄԻ ՋԱՅՍ

Դալուկ աստղը հեռաւոր
փայլում է լոյսով անսովոր —
ասես հոգին է նրա
որ ահա
հառաչում է,
կանչում է, կանչում է...

ՈՒՐԻՇ ՄԻ ՋԱՅՍ

Ինչպէ՞ս անեմ՝ ծանրածանր իմ բեռերով
դէպի երկինք սլանամ:
Ինչպէ՞ս անեմ՝ հողահամբոյր իմ վարսերով
դէպի երկինք սլանամ:

ՄԻ ՋԱՅՍ

Տե՛ս, բոցավառ սլանցֆներով,
նրա հոգին անբջասով
ահա վառեց
լուր-խնը բիւր համբոյրով
ու կանչեց, ու կանչեց...

ՈՒՐԻՇ ՄԻ ՋԱՅՍ

Օ՛ տուէ՛ք ինձ հրաշակառոյց սանդուխներ՝
դէպի երկինք բարձրանամ:
Օ՛ տուէ՛ք ինձ ծովէն ելած երազ ամպեր՝
դէպի երկինք բարձրանամ:

ՄԻ ՋԱՅՆ

Նրա հոգին պլպլում է
պղնձաքոյր լոյսերով —
տառապում է...
խորախորհուրդ ձեռքով
պար է դառնում անհունում
եւ կանչում...

ՈՒՐԻՇ ՄԻ ՋԱՅՆ

Ո՛ր ցաւ, ո՛ր ցաւ,
դալո՛ւկ է աստղը մեմաւոր.
հոգին՝ սգաւոր:

ՄԵՆՏՐԳՈՂ

... Հեռուներում, հեռուներում, պլպլացող մի մեծ
աչք նայում է սրտերին, իջնում անդունդները մարմինների,
քաւալ զալիս տարածութեան ովկեանոսում, պեղում ձիւնը
բեռների ու արտասում...

*Բուրբ ուրի վրայ դառնում էին
աղբիւնքը կամաց կամաց անհետա-
նում է: Ճանր մի Լուս-թիւն եւ թանձր
Խաւար:*

*Վրդի ուժգին մի նուազ է Լուս-մ:
Նոր Լուս-թիւնից յետոյ կրկնում է
Լուս-ու ուժեղ ու Լուս-մ են ձայներ. —*

1.

Ասպե՛տ, ասպե՛տ, գիշերային ահեղ մութում,
կատաղօրէն, ինչո՞ւ ոսկէ փող ես փչում:

2.

Տե՛ս, երկնում, փողփողելով աստղը խօսեց.
խաւարի մէջ. մեռելների ժամը հնչեց:

1.

Ասպե՛տ, ասպե՛տ, գիշերային ահեղ մութում,
այս անդունդում, էլ որս չկայ. — ո՞ւմ ես կանչում:

2.

Տե՛ս, վերելում, արցնաբար դժբախտ աստղին
վերջին անգամ փող եմ փչում կողկողագին:

1.

Ասպե՛տ, ասպե՛տ, գիշերային ահեղ մութում,
դու երբուն եւ դողահար, ո՞վ ես կանչում:

2.

Տե՛ս, երկնում՝ ո՛ր ցաւ, ո՛ր ցաւ՝ աստղը մեռաւ —
հեկեկելով հոգիս ընդմիջտ անհետացաւ:

Մի գիտաւոր սահողմ է:

— — — — —

Բ.
ԳԼԴԸ

Երբ աստեառի խողի զերջին ձայնը
երկարօրէն թրթռաւով հետանում է՝
արտաստեցան մէջ մեծ մի անտա-
ռի խարափ և տութմ: Ֆետոյ, խուլ,
ննջօւն և եղբույն մի ձայն՝ մի վար-
կան թափառում է, աստ նեառի օւն
արագօրէն սութում, գոջում անորո՞հ
մի սաչմանի, եւ մ'զգրաւով վայր
ընկնում:

Ըրութուն:

Մենք աստիճանաբար երկնքը ւե-
ցում է աստղերով՝ աստղերի ութմը
յաճնահարով երաժշտութեան մի
ձայն է տութմ:

Ու կենե տարում է:

Ժպիտն իր մեռած աստղի լոյս է քառամ:

Մի կին անյագ
օճապտոյտ բազուկներով,
մէջքին տմոյն աստղների գօտի կապած,
զլիսին մի քաղ
եւ կրծքերի վրայ դողդող
աղամանդէ մանանչների վզնոց առած —

փռվողներով, սարսուռով,
գաղտնիքների գերեզմանի շուրջը բոլոր
պար է պարում վշտանուէր:

Մի կին անյագ,
օճապտոյտ բագուկներով,
տառապագին իր զիստերի ցաւը զսպած
աստեղային գմայլանքի մէջը քաղուած,
մեղմած շարժումներով՝
անդնդի շուրջ, իր յոյզերի
բոցն է ժողուում
ու քափանցիկ իր մատերը կոտրտում:
Ժպիտն իր մեռած աստղի լոյս է քառում:

Կայծկլտացող
իր ոտքերի ոտը դանդաղ
եւ յոնիական իր մարմնի
երաժշտական շարժումները մեղմադող՝
անյայտների սուրող ձայնի հետ միացած
պտըտում են անբացած:

Ամէն կողմից —
երկնքների տենդացնոր խորհուրդներից —
խորաքափանց նանանչների վագֆը նիրհող,
անհունի վառ դաշնակութեան հեւքը փռվող,
եկել ընկել
նրազ են վառել
նրա ոտքերի ոտերի տակ
ու մսերի քրքռացող բանդում սուտակ:
Ժպիտն իր մեռած աստղի լոյս է քառում:

Օ՛ պար, օ՛ պար,
անմխիթար
տե՛նդ քեւերի
եւ յոյսերի շղթաներով,
աշխարհների պտոյտներով՝
դաշնաւորուած
ու մուրներով ոսկեաքազ ասուպների՝
երաժշտացած
խօլ դարձիդարձ:

Մի կին անյագ,
փռվողներով իր սէրերի դիմն առջեւ,
մէջքին տմոյն ասուպների գօտի կապած
զլխին մի քազ
եւ աչքերի մէջը քաղուած
մի կրակ պլպլան —
պար է պարում եղերական:

Ժպիտն իր մեռած աստղի լոյս է քառում:

ՄԵՆՏԵՐԿՈՂ

... եւ նա որ անգրութեան խորերից շարժում է
բուրվառները աշխարհների վրայ ու խնկարկելով շղարշում
ասուպների անդադրում պտոյտը՝ իջնում է անտես քայլերով
գունդ գունդ անցնող աստղերի մէջ եւ ականջ դնում տարա-
ծութեան սրտիկի քիւերի երաժշտութեան...

ԽՈՒՄԲԸ

Եօքն աստղեր, եօք լարեր
հնչեցին, երգեցին —
քեւեր, քեւեր
կայծկլտեցին
անհունի մէջ ընկղմելով —
անհունի մէջ — ո՛ր ծով, ո՛ր ծով :

Եօքն աստղեր, եօք լարեր՝
մրրկող ոգիներ
նախրեցին, պարեցին .
ստուերներ, ստուերներ
բռնկեցին,
անհունի մէջ օրօրուելով,
անհունի մէջ — ո՛ր ծով, ո՛ր ծով :

Եօքն աստղեր, եօք լարեր՝
ռակեճայն գուշակներ
հիւսեցին,
լոյսեր, լոյսեր
տաւեցին,
անհունի մէջ պտըտելով .
անհունի մէջ . — ո՛ր ծով, ո՛ր ծով . . .

ՄԻ ԵՂՋԻՎ

Միայնութեան մէջ անհուն
երազների շղարշներ
փաթարում են մի անհուն
ուր սահուն են հոգիներ :

Ուր սահում են հոգիներ
փափղումով ծիրանի .
ուր մարում են կանքեղներ
մղկտանքով քախծալի :

ԵՐԿՈՒ ՉԱՅՆՈՐ

Ուր մարում են կանքեղներ,
միայնութեան մէջ անհուն .
ուր դառնում է մահաբեր,
եղերական մի բռնուն :

ԽՈՒՄԲԸ

Հիւսէ՛ք, ֆոյրեր,
անդրնկաց աշխարհի
ներմակ, ներմակ երազներ :

Ձեռք ձեռքի մէջ
աստղերի պէս
դարձէ՛ք անկերջ
պար սիրակէզ
ու ջահերով հոգիների
վառեցէ՛ք գիշերների
խորհուրդը հեզ :

Հիւսէ՛ք, ֆոյրեր,
անդրկաց աշխարհի
ներմակ, ներմակ երազներ

*Թմբուկի ձայն: Կանոնաւոր ժ-
շգրտակի հարստութեան:*

*Երկնակամարի վրայ բոլոր աստ-
ղերը հարստութեան: Ոմանք աստի
նման ուրուրտ հաւանութեան մեծ
նոյն յեղե, ոմանք ստորութեան ատեւ
արագ, երկրի մէջ ճայրից մեծութե
նորից վերահաւանութեան:*

Բոլոր աստղերը հնչում են:

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

Ես լսում եմ ձայնը ոտներիդ եւ տեսնում եմ ու-
կիները քղամիտիդ վրայ մութ:

Ես տեսնում եմ քաղդ պլպլացող եւ բոցկլտում
մատներիդ շարժումը:

Ես լսում եմ ձայնդ հնչող եւ մարմնիդ կշռոյթը
սրսրիադող —

ո՛ր Աստուած, ո՛ր Աստուած...

— ❖ —

Դ.

ՄՈԳՆՐԸ

Խոր գիւհեր:

*Երկնակամարի վրայից, ծանր ամ-
րոցի նման, մութ գաղութ հորքեր
են անցնում:*

*Վիտլային գործերների ճաշ հետ-
քոր եւ քողարկութեան ճայներ:*

Երկնակամար մեծություն:

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

Այս գիշեր հոծ շուքերը երկնային՝ մեծութեան շե-
մին առջեւ կանգ առին

բախտեցին դուռը սրտիս

եւ յուշերով վաղուց լի մեծ աշխարհների, պատկեր-
ներով անծայր ու մութ վայրերի

էութիւնս լեցուցին:

Այնտեղ, այնտեղ, ուր քաղեցի քափառումով
մտքերիս տնակը լուսեղ

ուր մարտեցին ջահերը

անցած բազում համբաներիս

ու այրուեցին սէրերը

բոցերի մէջ անյայտի —

այնտեղ, այնտեղ, նորից ահա, քափառում եմ ընդ-
միշտ լիութեան իմ յոյգերի կայծկոտացող քեւերը:

Ու այս գիշեր, երկնքների խորքում շարժուող աշ-
էրը, նայում եմ ինձ, մթագնած հաճանքներով պեղում,
խայտում մեծութիւնս —

Նայում են ինձ
 հոգիս լեցնում տեսիլներով տենդացնոր,
 ուրուականի շաչող, անցնող քեւարկումով
 եւ ձայներով՝ ոսկէ թուր՝
 հոգիս զարնում:
 Ու կանչում...: Ու կանչում...

ԱՄՈՒԵՐՆԵՐԻ ՉԷՑՆԵՐ

- Հիւսիսային աշխարհների սահմանի մօտ փոքրիկ է...
- Մրրիկ է... մրրիկ է...
- Տխրադալուկ մարմարիոնը սափորի՝ պաղ է:
- Տխրադալուկ մարմարիոնը սափորի՝ գոց է մեռելների համբոյրով...
- ...աղջիկների արցունքներով...
- Ո՞ւր են ընկնում արինքաքալս արցունքները...
- Սափորի մէջ, սափորի մէջ, որի շուրջը պար են դառնում հոգիները:

ՈՒՐԻՇ ՄԻ ԽՈՒՄԲ

- Տես, ո՞ր ֆոյր, մի ասուպ վազեց ոսկեվարս:
 - Աւա՛ղ, աւա՛ղ, մի հոգի էր որ մեռաւ:
 - Տես, ո՞ր ֆոյր, աշխարհ մի կրակ՝ գլորուեց,
- ընկաւ...
- Աւա՛ղ, աւա՛ղ, վիհերի մէջ անհետացաւ...

ԵՐԿՐԻ ՄԵՆԵՎԱՆՅՈՒՆՆԵՐՆԵՐ

Իրենց մ'ուր տեւորը չարժանող:

- Լո՛ւռ կացէ՛ք, լո՛ւռ... ահա յամբասպաց յաւէտ հեռացան իդձերս մեռած:
- Խօլ պարերիս ջահերը մարումած սուգի գիշերով ընկան փշրումած:
- Լո՛ւռ կացէ՛ք, լո՛ւռ... աստղեր սառնամած անդունդ են գլորւում այլեւս մեռած:

*Ամուսնների տեւորը անհանգստ
 չճշդութ՝ ցն:*

ՄԵՆԵՐԿՈՂ

Մենութիւնս մենութեանդ մէջ վառ է ինչպէս մոմազարդ մի տանար, ո՞ր գիշեր, ուր աղօթքս ծնում ու սլանում է

դէպի անդնդային մտածումը աստուածային:

Աշխարհը՝ ներքին լոյսով լուսաւոր՝ իր մեծ սրտից աստուածութիւն է ճառագայթում ու գոհում սարսուղ տենչը, տուայտող բոցը, ժայթքող հուրը, ծաղկածլուող ազադակը հողերի:

Մենութիւնս մենութեանդ մէջ, ո՞ր գիշեր, թայլ մում է դողդողուն ձեռքով վառում

ու նրա բոցը ներհակրակ նայում է աչքերի մէջ
անեղբուքեան ու կայծկլտում արցունքների վրայ
անյայտ վշտերի .

որոնք անցնում են ահա
տրորելով սիրտը խաւարի :

Լո՛ւռ է Տանարը : Վա՛ռ է Աստղը :

Ո՛ր գիշեր, ո՛ր գիշեր — խորհուրդներիդ սաւանով
մինչ ծածկում ես մարմինս սառած , ահա որ անհունի արար-
չական շունչի տակ խարոյկը հոգուս

նարնատում է բոցերի մէջ ,
միանում փայտոյ ու ժերին
եւ ըմբոստացած՝

հաստատում էութիւնս մարդաստում :

Լո՛ւռ է Տանարը : Վա՛ռ է Աստղը :

ԲՆՈՒՐԻ ՎՐԱՅ ՊԱՐՈՂ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ
ՎԱՂՈՒՄ ԵՆ ՉՈՐԱ ԿՈՂՄ ՀԱՐՊԱՐՆՆԵԼՈՒ :

ԵՂՋԻՎՆԵՐԻ ՉԵՑՆԵՐԸ

— Այն ո՞վ է, ո՞վ է, գիշերանց մէջ, ոսկե-
զմբուխտ հագուստներով, ձեռքերը վեր կարկառելով, սիրտը
սեղմուած, աչքերը վառ՝

տարածութիւնը խուզարկում
ու հիացած առաջանում :

— Ի արեւելք ծաղկեց աստղը հրաշավառ :

— Այն ո՞վ է, ո՞վ է, գիշերանց մէջ, քաղը ծած-
կուած սուտակներով, խենդի նման երերալով, խելակորոյս
իր աչքերով մութին նայում,

տարածութիւնը պրպրտում,
շտապ փայլելով առաջանում :

— Ի արեւելք ծաղկեց աստղը հրաշավառ :

— Այն ո՞վ է, ո՞վ է, գիշերանց մէջ, ոսկով հիւ-
սուած պատմութեանով եւ փայլփլուն մետաքսներով, իր
նայուածքը յառում մութին

տարածութիւնը խուզարկում
ու շնչասպառ վազում, վազում...

— Ի արեւելք ծաղկեց աստղը հրաշավառ :

ՄԻ ԵՂՋԻԿ

Մո՛գ հրաշափայլ, երագների աշխարհից, արեւ-
ելից կարմրաշղարշ, Բեթղեհէմի պատարագը ի՞նչ խորհրդով
պիտի օրհնես :

ԵՌ-ԵՂՋԻՆ ՄՈԿԸ

Ոսկէարցունք լոյսերովը աստղերի պիտի օրհնես :

ՄԻ ԵՂՋԻԿ

Մո՛գ սիգանեմ, արեւապսակ աշխարհից, արեւել-
ից ծաղկավառ, Բեթղեհէմի պատարագը ի՞նչ աղօթքով
պիտի օրհնես :

ՏՐԿՐՈՐԴ ՄՈԳԸ

Անուրջների բուրվառով պիտի օրհնեմ :

ՄԻ ԱՂՀԻԿ

Մն'գ տեսապաշտ, կախարդական աշխարհից,
արեւելից հիախաշ, Բեթղեհէմի պատարագը ի՞նչ համ-
բոյրով պիտի օծես :

ՏՐՐՈՐԴ ՄՈԳԸ

Ծաղիկների պայծառ վտիտ հոգիներով պիտի օծեմ :

*Երգնապամառի զրալ մ'իմեճ ամբող-
է ԵՐԵՒՈՒՄ :*

*Լուսմ' է հեռացող ուղեւորի ոտնա-
ձայնը եւ նրանց զգաց պատուած զան-
գագեցորի մ'իօրհնալ զօղանջը :*

ԽՈՒՄԲԸ

Երեք մոգեր,
արեւելի երեք մոլի տեսապաշտներ,
վառուած լոյսով խորհուրդների
եւ կախարդուած գիշերների
հրապոյրներով աստեղային՝

գնացին, գնացին —
գաւազանով աղամանդէ
գարկին քագնուած դուռը լուսէ :

Երեք մոգեր,
արեւելի երեք զօրեղ քագաւորներ,
երազների հաշիշներով քնդմիշտ հարբած .
խելագարուած
պատրանքների գինիներով —
գնացին, գնացին,
գաւազանով աղամանդէ
գարկին քագնուած դուռը լուսէ :

Ու սարսուղ, խոնարհ ձայնով —
լուսէ դրան առջեւ չոքած —
նրանք երգեցին
պատարագը ծնունդների,
պատարագը արեւների,
խաւարի մէջ ծաղկած լող
պատարագը պարտէզների,
աշխարհների պարը դողդող,
տարածութեան քռիչքը խելար
ու դաշտերի տեսքը դալար :

Երեք մոգեր,
արեւելի երեք մոլի տեսապաշտներ,
գնացին, գնացին,
գաւազանով աղամանդէ
գարկին քագնուած դուռը լուսէ :

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

Մա'յր երկնքի —
ահաւասիկ աստղդ վառ՝ մեր սրտերի հաճանչե-
րով պսպղուն
եւ կենդանի՝
մեր աչքերում ծաղկած երազներով :

Դ.

ՓՈՂԻ ԿԱՆԶԸ

Լնսաճման՝ խոթորկների ժայ
հաջող աստղերի անժառ՝ աւետա-
շան մորկութիւն է՝ ողբագին եւ մեծղի
մի երաճարութեան նուագների հետ
սարսուռով:

Չայների բոցեր են սուրբութիւն. ան-
յայտ հոսանքներ են անցնում եւ ան-
հոգեւէ հերթ հերթ բաց է անում ու
եղբրական Գաղտնիք:

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

Սիրտ իմ, լռի՛ր:
Այնտեղ, ետեւը սահմանների՝ խաւարի տակ ուր
գծուած են շրջանները կեանքների
քիքեղի նման պատռտուեց
տարածութեան ձայնը ահլնկեց:

Սիրտ իմ, լռի՛ր:

ԵՂԵՐԱՄԱՅՐԵՐ

Անցա՛ն, անցա՛ն...
Անսահմանից անսահման
անցան լոյսեր
ու վառեցին վարսերը մեր:
Անցա՛ն, անցա՛ն...

ՄԵՆԱԿԱՆՅ ՄԻ ՋԱՅՆ

Բիւր աշխարհներ
ընկան
ու այրեցին աչքերս :
Ո՞ւր են, ո՞ւր են բազուկներս...

ՄԵՆՏՐԳՈՂ

Ո՛ր, ծով ծեծուած հրդեհներով, ալեկոծուած խա-
ւարներով մրրիկ եւ բոց :
Ահա բախում են սոսկալի հառաչներով
աշխարհների սահմանները .
եքերային հողմերը մղում են աստղերը եւ լոյսերը
թափում են փռշտացած :

ԵՂԵՐԱՄԱՅՐԵՐ

Արեւելից դէպի հիւսիս
նախրեցին աստղեր
աղետաբեր
ու վառեցին վարսերը մեր :

ՄԵՆԱԿԱՆՅ ՋԱՅՆԸ

Զարկին, զարկին հողմերը
երազներիս աչքերը...

ՄԵՆՏՐԳՈՂ

Ո՛ր, ծով ծեծուած հրդեհներով եւ ձայների եղե-
րական ու խօլ թափօր :

վայում են անյայտ տարածութիւնները : Խաւարից
լոյս, լոյսից խաւար՝
մեծ վշտերով բոցակիզուած,
արիւնած,
ասուպները վազում են, նեղում կուրծքը տարա-
ծութեան ոսկէ թուրերով հոգիների եւ ձեռքերով կատա-
ղած հողմերի :

Ու մէջը երկնքի
հրարան մի
լափում է սիրտը աստղերի
վայում, վայում —
մինչ ծննդանները կայծակնաւար հնչում են ահեղ
նամբաների վրայ Տիեզերքի ուր անցան ողբերը մղկտող
ասուպների :

ՋԱՅՆԵՐ

— Աւա՛ղ, աւա՛ղ, տարածութիւնը փոռեց մոխ-
րացած ...

— Աւա՛ղ, աւա՛ղ, ժամանակը յուսահատած վերջ
է փնտռում եւ նպատակ...

— Լուսի՛ն՝
ո՛ր վին անձայն .
մարում կրակ,
դիա՛կ, դիա՛կ...

— Ի՛նչ մղձաւանջ, ի՛նչ մղձաւանջ. —

— Աշխարհների կոյտերի վրայ շողանցիկներ
փշրուեցին...

— Լուսի՛ն —

օ՛ր վի՛ն անձայն .

մարումս կրակ ,

դիա՛կ , դիա՛կ . . .

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

Վայում են անյայտ տարածութիւնները : Չայները
սրտիս պաղատագին բարձրանում են ու մագլցում անջրպետի
բարձրաբերձ լեռները

ուր Տիեզերքի միտքը մինակ՝ փայլում է ինչպէս
մի սուտակ խորհրդաբեր եւ կարմիր , անդորր եւ վեհ ,
թագաւոր լուսէ :

ՄԵՆԱԿԱՅ ՋԱՅՆԸ

Անհունի մունջ գաղտնիքները
սփռեցին աչքերս . . .

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

Աստղերը՝ ի՞նչ ժխոր :

Հակատագի՛ր՝ բազմատեսիլ ցոլացում , արիւնների
կրակում շինուած գերանդի ,

որ հնձում է կեանքը պարող աշխարհների , լու-
սացնցուղ արեւների յոյսը հրահրան
եւ պտոյտը մեղմատատան :

ԵՂԵՐԱՄԱՅՐԵՐ

Քոյրե՛ր , քոյրե՛ր , լացէ՛ք մահը արեւների ,
Քոյրե՛ր , քոյրե՛ր , լացէ՛ք մահը ասուպների :

ՄԵՆԱԿԱՅ ՋԱՅՆԸ

Ամբոցները լուրջեան փլուեցին —
մեռա՛ն , մեռա՛ն աչքերս . . .

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

Ծիր կաքինը առաջնորդեց թափորները յոյսերի եւ
բաց արեց համբայ մի մեծ
փայլերիս տակ ահրնկեց . . .

ԵՂԵՐԱՄԱՅՐԵՐԸ

Պիտի մեռնեն
եւ յոյս եւ յոյս .
պիտի մեռնեն՝
անցնեն համբից
աստեղաշէն
հոգիների :

ՄԵՆԵՐԳՈՂԸ

«Եւ ձայն փողոյն հնչէր մեծաձայն . . .»

Կարելի է այս գիշեր ,
անյայտ , անձայն ոգիներ ,
երկրագնդի թաղումը
պիտի երգեն տրամօրէն՝
արցունքներով աստղերի ,
հեծկլտանքով արեւի :

«Եւ ճայն փողոյն հնչէր մեծաճայն...»

Կամաց, կամաց դէպի անյայտ տանելով,
երկրագնդի դիակը.

եքերային սաւաններում փաթեւով
երկրագնդի դիակը:

«Եւ ճայն փողոյն հնչէր մեծաճայն...»

ԽՈՒՄԲԸ

Ասպե՛տ, ասպե՛տ, կայծկլտացող ճայնը փողիդ
ո՞ւր է տանում մղկտացող, մինակ հոգիդ:

ՄԵՆԵՐԳՈՂ

Հիւսիս՝ ներմակ դաշտեր,
Հարաւ՝ սեւցած հողեր,
Արեւելք՝ կարմիր մոխիր,
Արեւմուտք՝ կապոյտ հովեր —
կէտեր,
որ կորան, որ կորա՛ն...

Գիսաւորները այրեցին տարածութիւնները: Մրբիկ,
ամպրոպ եւ փոքորիկ՝

պարում են խարոյկների վրայ աստղերի՝ պտը-
տում, փշրում, այրում —

փռչեցած աշխարհների

լոյսը քափում

խռնարի կանգնած գիշերների աչքերի մէջ:

«Եւ ճայն փողոյն հնչէր մեծաճայն...»

ՅԱՆԿԱՐՑԱԿԻ ԽԱՒԱՐ ԵՒ ԽՈՐ ԼՈՒԹԻՅԷՆ:

— Աւա՛ղ, աւա՛ղ, տարածութիւնները վայր են
քափում մոխրացած...

— Աւա՛ղ, աւա՛ղ, ժամանակը գլորուեց մի վիհ
ստոնամած...

«Եւ ճայն փողոյն հնչէր մեծաճայն —
պիտի գա՛մ, պիտի գա՛մ, պիտի գա՛մ...»

Հսկա՛յ է իմ Աստուած:

Ա Ն Ր Հ

1915

ԱՄԵՐԵՆԱ ԱՅՈՒ ԽՈՐՀՐԴՈՅ

ԿՈՍՏԱՆԱՅ ԶԱՐԵՆԱ

դրոշմեցաւ ի տպարանի Մխիթարեան Հարց ի Վիեննա,
ի թուին Հայոց ՌՅԶ:

Երեք հարիւր թուագրեալ (1—300) օրինակք մա-
տենիս դրոշմեցան ի վերայ հոլանդական դեղնորակ թղթոյ՝
գործատան Pannekock եւ երկերիւր օրինակք ի վերայ
աւստրիական քանձր «դիւանական» թղթոյ:

ԹԻՒ ՕՐԻՆԱԿԻ

51

2000

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0087783

29130

891.99